

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.19.3.2023

Pan
SSO Daniel Jurkiewicz
Prezes Sądu Okręgowego
w Poznaniu

ul. S. Hejmowskiego 2
61-736 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/030 – Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Okręgowy w Poznaniu ¹ ul. S. Hejmowskiego 2, 61-736 Poznań
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sędzia Sądu Okręgowego Daniel Jurkiewicz od 4 maja 2023 r., od 28 kwietnia 2017 r. funkcję kierownika jednostki pełnił Sędzia Sądu Apelacyjnego Krzysztof Lewandowski.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie funkcjonowania kontroli zarządczej i sprawowania nadzoru administracyjnego nad sądami. 2. Zapewnienie warunków do sprawnej realizacji zadań sądu, w tym związanych z organizacją sądów powszechnych, obsadą kadrową.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2023 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Sylwia Zakrzewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/121/2023 z dnia 11 lipca 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: Sąd Okręgowy, SO w Poznaniu albo Sąd.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Prezes Sądu zapewnił funkcjonowanie kontroli zarządczej i wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną podległych sądów.

Prezes Sądu prawidłowo określał, w zakresie swojej właściwości, cele, mierniki i najważniejsze zadania w planach działalności Sądu oraz w planach działalności sądów funkcjonujących na obszarze okręgu, tj. adekwatnie do wymogów wynikających z zasad kaskadowania celów i zadań określanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości. W przypadku identyfikacji problemów lub zagrożeń, podejmował działania w celu zapewnienia warunków do sprawnego realizacji zadań podległych sądów, w tym związanych z ich organizacją i obsadą kadrową. Funkcjonujące w Sądzie regulacje dotyczące kontroli zarządczej zawierały odniesienia zarówno do kontroli wewnętrznej, jak i zewnętrznej oraz obejmowały procedury zarządzania ryzykiem w kluczowych obszarach działalności sądu, co było zgodne ze standardami kontroli zarządczej dla jednostek sektora finansów publicznych. Prezes Sądu korzystał z dostępnych narzędzi sprawowania nadzoru nad podległymi sądami w postaci lustracji i wizytacji. W okresie objętym kontrolą, Prezes Sądu przeprowadził przewidziane w planach nadzorczych wizytacje wydziałów i pionów orzecznich Sądu Okręgowego i sądów rejonowych okręgu poznańskiego pod kątem obsady sędziów, przydziału spraw oraz sprawności i terminowości prowadzonych postępowań. W granicach posiadanych uprawnień, monitorował sytuację i podejmował działania w celu zapewnienia warunków do sprawnego realizacji zadań podległych sądów, w tym związanych z ich organizacją i obsadą kadrową. Prowadził w tym celu analizy dotyczące stopnia realizacji celów określanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości w planach działalności dla sądownictwa powszechnego oraz analizy dotyczące m.in. ruchu spraw, obciążenia sędziów i etatyzacji analizując przy tym poziom osiąganych wskaźników dotyczących sprawności postępowań w poszczególnych pionach orzecznich i sądach.

Funkcjonujący w latach 2018-2021, miernik realizacji celu Ministra Sprawiedliwości Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego – określony jako *Średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (obliczany w miesiącach)* ulegał systematycznemu pogorszeniu i w okresie objętym kontrolą w Sądzie Okręgowym zwiększył się z 7,6 miesiąca według stanu na koniec 2018 r. do 9,4 miesiąca na koniec 2021 r. (tj. prawie 2 miesiące). Z kolei w przypadku sądów rejonowych zwiększył się z 6,9 miesiąca według stanu na koniec 2018 r. do 8,5 miesiąca na koniec 2021 r. (tj. o 1,6 miesiąca). Systematyczne pogorszenie sprawności postępowań związane było z problemami kadrowymi w sądach (nieobsadzone etaty orzecznicze), wzrostem wpływu spraw, w tym związanych z roszczeniami z umów o kredyt denominowany/indeksowany w walutach obcych, zaś w latach 2020-2021 z ograniczeniami związanymi z ogłoszeniem stanu pandemii oraz z absencjami w poszczególnych grupach zawodowych wydziałów orzecznich. Pozytywnie należy ocenić podejmowane przez Prezesa Sądu działania zaradcze mające na celu poprawę sprawności funkcjonowania Sądu oraz sądów rejonowych, pomimo iż nie przyniosły one zamierzonych efektów. Negatywnie na proces wdrażania zmian kadrowych wpłynęły przede wszystkim odmowne decyzje Ministra Sprawiedliwości w zakresie zwiększeń obsady kadrowej oraz długi czas oczekiwania na rozpatrzenie przez Ministra ww. wniosków, który w skrajnym przypadku sięgał aż

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

115 dni. Objęte analizą NIK mierniki poszczególnych kategorii spraw⁴ obrazujące sprawność sądów w wytypowanych do kontroli kategoriach spraw, w latach 2018-2022, kształtowały się niekorzystnie i wskazywały na systematyczne wydłużanie się czasu trwania postępowań oraz na wzrost liczby spraw niezalążonych, w tym wzrost liczby spraw niezalążonych przez okres 12 miesięcy, licząc od daty wpływu do sądów.

Prezes Sądu monitorował potrzeby szkoleniowe pracowników sądu podlegających jego zwierzchnictwu i podejmował działania w celu umożliwienia im dostępności stosownych szkoleń. Ponadto, Prezes zapewnił prowadzenie działań z zakresu upowszechniania alternatywnych metod rozwiązywania sporów⁵, w tym poprzez organizację spotkań, konferencji, szkoleń, warsztatów i seminariów. Za pośrednictwem koordynatora ds. mediacji podejmował skuteczne działania w celu promocji mediacji, o czym świadczy czterokrotny wzrost liczby mediatorów w badanym okresie. NIK pozytywnie ocenia to, że podejmowane działania w zakresie mediacji przyczyniły się do osiągnięcia zakładanego poziomu miernika pn. „odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Diagnoza sprawności funkcjonowania sądów powszechnych i kierunki usprawnienia realizacji zadań.

Opis stanu faktycznego

1. Sąd Okręgowy w Poznaniu obejmował obszar właściwości 21 sądów rejonowych⁷, tj. w: Chodzieży, Gnieźnie, Gostyniu, Grodzisku Wielkopolskim, Kościanie, Lesznie, Nowym Tomyślu, Obornikach, Pile, Poznań--Grunwald i Jeźyce w Poznaniu, Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Poznań-Stare Miasto w Poznaniu, w Rawiczu, Szamotułach, Śremie, Środzie Wielkopolskiej, Trzciance, Wągrowcu, Wolsztynie, we Wrześni i w Złotowie oraz rozpoznawał sprawy z zakresu prawa: cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, karnego oraz zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych, pracy i ubezpieczeń społecznych, prowadzenia rejestru dzienników i czasopism, a także sprawy gospodarcze oraz inne sprawy z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należące do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw.

(akta kontroli str. 5-105)

W 2022 r. do Sądu Okręgowego wpłynęło o 15% spraw więcej niż w roku 2018⁸, z kolei zalążonych zostało o 6% spraw więcej niż w 2018 r.⁹

Natomiast do sądów rejonowych z okręgu poznańskiego wpłynęło w 2022 r. o 2% spraw więcej niż w roku 2018¹⁰, przy czym zalążonych zostało o 5% spraw więcej niż w roku 2018 r.¹¹

(akta kontroli str. 650-785)

⁴ W toku kontroli analizie poddano dane zawarte w Informacjach rocznych o działalności sądów działających na obszarze apelacji poznańskiej z lat 2018-2022, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii spraw zalążonych w pierwszej instancji przez sądy rejonowe z okręgu poznańskiego oraz przez sąd okręgowy w kategoriach spraw procesowych: C, K, U, P i GC.

⁵ In. ADR – Alternative Dispute Resolution rozumie się wszelkie możliwości postępowania w sporze. Głównym ich założeniem jest pozasądowe rozwiązywanie konfliktów

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Zgodnie z § 2 pkt 7 lit. b rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz zakresu rozpoznawanych przez nie spraw.

⁸ Odpowiednio w latach 2018-2022: 54 224, 58 283, 53 425, 58 987, 62 408 spraw.

⁹ Odpowiednio w latach 2018-2022: 54 577, 55 618, 49 368, 55 425, 58 072 spraw

¹⁰ Odpowiednio w latach 2018-2022: 712 087, 822 194, 654 454, 689 978 i 726 318 spraw

¹¹ Odpowiednio w latach 2018-2022: 691 423, 760 687, 701 305, 706 198 i 725 771 spraw,

1.1. W latach 2018-2021 celami wyznaczonymi w planach działalności Ministra Sprawiedliwości dla działu administracji rządowej sprawiedliwość – podlegającymi kaskadowaniu w sądach powszechnych były: poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego i zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu. Z kolei, w latach 2022-2023, celami wyznaczonymi przez Ministra Sprawiedliwości dla sądów były: standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości, zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości oraz upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych.

Cele, mierniki i ich wartości zostały określone również w planach działalności Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu¹², który określił je na poziomie identycznym z celami, miernikami i wartościami w planach Ministra.

(akta kontroli str. 155-183, 184-202)

Celom tym, w planach działalności SO w Poznaniu i w planach działalności dla okręgu przypisano mierniki określające stopień ich realizacji. Mierniki te ustalone zostały albo na poziomie określonym w planie działalności Sądu Apelacyjnego i planie działalności Ministra Sprawiedliwości dla działu administracji rządowej sprawiedliwość albo na poziomie oszacowanym na podstawie wyników sądu osiągniętych w III kwartale roku poprzedniego lub średniej z ostatnich siedmiu okresów sprawozdawczych.

(akta kontroli str. 155-202)

W planach działalności SO w Poznaniu na lata 2018-2021 poszczególnym celom przypisano następujące mierniki:

1) dla celu – Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego przypisano:

- odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być stosowana. Przyjętą w planie działalności Ministra i Prezesa SA wartość 1,2% zaplanowano do osiągnięcia na koniec lat 2018-2021 w wysokości 2,3%;
- miernik średniego czasu trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw I instancji (w miesiącach) został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach wyższych (mniej korzystnych) niż w planach działalności Ministra i Prezesa SA¹³, tj.:
 - plan - 7,5 w 2018 r., w sytuacji gdy w planach MS i SA wynosił 5,3,
 - plan - 7,5 w 2019 r. w sytuacji gdy w planach MS i SA 5,2,
 - plan - 7,7 w 2020 r., w sytuacji gdy w planach MS i SA wynosił 5,3,
 - plan - 8,4 w 2021r., w sytuacji gdy w planach MS i SA wynosił 6,5;
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach wynikających z planów działalności Ministra, tj. plan na 2018 r. – 98,0%, plan na 2019 r. – 95,4%, plan na 2020 r. – 95,7% i plan na 2021r. – 90,0%;
- wskaźnik liczby etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach wyższych niż wynikające z planów działalności Ministra i Prezesa SA, tj.
 - plan na 2018 r. – 0,55, w sytuacji gdy w planach MS i SA ujęto wartość 0,38,
 - plan na 2019 r. – 0,53, w sytuacji gdy w planach MS i SA ujęto wartość 0,39,

¹² Prezes SA

¹³ plany MS i SA

- plan na 2020 r. – 0,51, w sytuacji gdy w planach MS i SA ujęto wartość 0,40,
- plan na 2021r. – 0,52, w sytuacji gdy w planach MS i SA ujęto wartość 0,40.

2) dla celu – Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu przypisano miernik pn. wskaźnik opanowania wpływu. Wartości ww. miernika w poszczególnych latach przedstawiały się następująco: plan na 2018 r. 99% (w planach MS i SA 99%), plan na 2019 r. 98% (w planach MS i SA 95%), plan na 2020 r. 95% (w planach MS i SA 95%) i plan na 2021r. 92% (w planach MS i SA 92%).

W planach działalności SO w Poznaniu na lata 2022-2023 poszczególnym celom przypisano następujące mierniki:

1) dla celu – Standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości przypisano miernik pn. liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego, który ustalony został na poziomie wyższym niż określony w planie MS dla działu administracji rządowej sprawiedliwość oraz w planie działalności dla obszaru apelacji, tj. 0,49, w sytuacji gdy w planach MS i SA wynosił 0,40;

2) dla celu – Zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości przypisano następujące mierniki:

- wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem), który został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach niższych niż wynikające z planów działalności Ministra i Prezesa SA, tj. 92% na 2022 i 2023 r. 92%, w sytuacji gdy w planach MS i SA przyjęto 97,0%;
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądu I instancji został ustalony na poziomie niższym niż wynikający z planu działalności MS i SA, tj.: 84% na 2022 r. i 81,0% na 2023 r. w sytuacji gdy w planach MS i SA na te lata przypisano wartość 95,%;
- wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) został ustalony na poziomie wyższym niż wynikający z planów działalności MS i SA, tj. 173,0 i 192,0 odpowiednio na 2022 r. i 2023 r.

3) dla celu – Upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych przypisano miernik pn. odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana, który został zaplanowany na poziomie wyższym niż określony w planach MS i SA , tj.: 2,0 na 2022 r. i 1,9 na rok 2023, w sytuacji gdy w planie MS (i w planie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, który stanowił podstawę „kaskadowania” celów i mierników na sądy podległe) został zaplanowany na poziomie 1,3.

(akta kontroli str.155-183)

W planach działalności dla obszaru SO w Poznaniu na lata 2018-2021 poszczególnym celom przypisano następujące mierniki:

1) dla celu - Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego przypisano następujące mierniki:

- odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być stosowana – zaplanowano na poziomie równym bądź wyższym niż przyjęta w planach MS i SA (1,2%), tj. w latach 2018-2020 w wysokości 1,2%, a w 2021 r. – 1,7%;

- wskaźnik średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw I instancji (w miesiącach) został dla obszaru SO w Poznaniu przyjęty w wartościach wyższych niż w planach dla obszaru apelacji i MS, tj.:
 - 5,8 na 2018 r., w sytuacji gdy w planach MS i SA przypisano wartość 5,3,
 - 6,7 na 2019 r., w sytuacji gdy w planach MS i SA przypisano wartość 5,2,
 - 6,9 na 2020 r., w sytuacji gdy w planach MS i SA przypisano wartość 5,3,
 - 7,6 na 2021r., w sytuacji gdy w planach MS i SA przypisano wartość 6,5;
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji został w SO w Poznaniu przyjęty na lata 2018, 2020 i 2021 w wartościach wynikających z planów MS i SA, a na 2019 r. w wartości niższej niż wynikająca z planów MS i SA, tj.: na 2018 r. 98,0%, na 2019 r.: 90,0% (plan MS i SA: 95,4%), na 2020 r. 95,7%, na 2021 r. - 92,0%;
- wskaźnik liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach równych bądź wyższych niż przypisane w planach działalności dla obszaru SA i MS, tj.:
 - 0,40 na 2018 r., w sytuacji gdy w planie MS i SA przypisano wartość 0,38,
 - 0,40 na 2019 r., w sytuacji gdy w planie MS i SA przypisano wartość 0,39.
 - 0,40 na 2020 r., w planie MS i SA również 0,40,
 - 0,42 na 2021r., w sytuacji gdy w planie MS i SA przypisano wartość 0,40.

2) dla celu – Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu przypisano miernik pn. wskaźnik opanowania wpływu. Podstawą jego ustalenia był plan działalności dla obszaru apelacji na poszczególne lata, a w 2020 r. również wyniki, które sądy rejonowe w okręgu osiągnęły w zakresie opanowania wpływu spraw ogółem i został on obliczony na podstawie średniej z siedmiu poprzedzających okresów sprawozdawczych, tj.: plan na 2018 r.: 99% (plan MS i SA: 99%), plan na 2019 r.: 96,3% (plan MS i SA: 95%), plan na 2020 r.: 95% w (plan MS i SA: 95%), plan na 2021r.: 92% (plan MS i SA: 92%).

W planach działalności dla obszaru SO w Poznaniu na lata 2022-2023 poszczególnym celom przypisano następujące mierniki:

1) dla celu – Standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości przypisano miernik pn. liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego, który został ustalony na poziomie wyższym niż określony w planie MS dla działu administracji rządowej sprawiedliwość oraz planie działalności dla obszaru apelacji, tj. 0,41 (plan MS i SA: 0,40) dla 2022 r. i 0,42 (plan MS i SA: 0,40) dla 2023 r.;

2) dla celu – Zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości, przypisano następujące mierniki, tj.:

- wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem): 97,0% na 2022 r. (plan MS i SA: 95,0%) i 96,0% na 2023 r. (plan MS i SA: 97,0%),
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji: 95,0% na 2022 r. i 2023 r. (plan MS i SA: 95,0%),
- wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ): 100,0 dni na 2022 r. i 2023 r. (plan MS i SA: 100 dni na 2022 r. i 95 dni na 2023 r.);

3) dla celu – Upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych przypisano miernik pn. odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów,

w których mediacja może być zastosowana. Miernik ten został zaplanowany na poziomie wyższym niż określony w planie działalności MS, tj.: 1,5 na 2022 r. i 1,4 na 2023 r. w sytuacji gdy w planie MS i SA określono go na poziomie 1,3. Podstawą ustalenia planowanej wartości miernika na 2022 r. na poziomie 1,5 było wykonanie okręgu Sądu Okręgowego w Poznaniu za III kwartały 2021 roku.

(akta kontroli str. 184-202)

Prezes, w ramach sprawowanej w Sądzie, w latach 2018-2023, kontroli zarządczej ustalił w planach działalności Sądu i planach działalności dla sądów z obszaru właściwości Sądu Okręgowego w Poznaniu mierniki/wskaźniki realizacji poszczególnych celów, w tym ich wartości docelowe, które różniły się od wartości mierników określonych w planach działalności Ministra Sprawiedliwości i Prezesa SA, tj.:

- miernik średniego czasu trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw I instancji został przyjęty na lata 2018-2021 dla Sądu w granicach od 7,5 do 8,4 miesięcy, a dla okręgu od 5,8 do 7,6 miesięcy, w sytuacji gdy wg planów Ministra i Prezesa SA średni czas trwania postępowań winien wynosić od 5,2 do 6,5 miesięcy,
- wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem) w Sądzie został przyjęty na lata 2022-2023 w wysokości 92%, w sytuacji gdy w planach Ministra i Prezesa SA wynosił 97%,
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sąd I instancji został ustalony na lata 2022-2023 odpowiednio w wysokości 84% i 81%, w sytuacji gdy w planach MS i Prezesa SA wynosił 95%,
- wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) został ustalony w przypadku Sądu na poziomie wynoszącym odpowiednio 173 i 192 dni w sytuacji gdy w planach MS i Prezesa SA został ustalony na poziomie 100 i 95 dni.

Przy ustalaniu ww. wskaźników kierowano się wynikami sądu w zakresie osiągnięcia wartości danego miernika w okresach sprawozdawczych poprzedzających plan na dany rok. Wskaźniki te, pomimo iż były ustalone na innym poziomie niż w planach Ministra Sprawiedliwości i Prezesa SA umożliwiały mierzenie postępów realizacji zadania/planu/działań względem określonych celów lub innych wyznaczników. Wybór wskaźników był powiązany z typem realizowanego zadania i planowanymi działaniami.

(akta kontroli str. 155-202)

Wiceprezes Sądu wskazał, że mając na uwadze cele kontroli zarządczej oraz dążenie do poprawy sprawności funkcjonowania jednostki, racjonalne było szacowanie wyższego wskaźnika realnego do osiągnięcia. Wskazał, że z procesem planowania zintegrowany jest zasadniczy proces identyfikacji i analizy ryzyka w odniesieniu do przyjętych do realizacji celów.

(akta kontroli str. 396-402)

W planach działalności sądu i planach dla obszaru okręgu, w części A i B, nie określono dodatkowych celów lub mierników, które uwzględniałyby ewentualnie identyfikowaną specyfikę funkcjonowania sądów.

(akta kontroli str. 155-202)

Wśród najważniejszych zadań służących realizacji celów zdefiniowanych w planach działalności SO w Poznaniu oraz obszaru SO w Poznaniu corocznie wskazywano:

- utrzymanie stałego punktu mediacyjnego,
- promocję mediacji,

- zarządzanie i nadzór administracyjny wydziałów orzecznich,
- podnoszenie kwalifikacji orzeczników i pracowników sądu,
- monitorowanie poziomu obciążenia orzeczników i pracowników oraz monitorowanie etatyzacji w poszczególnych wydziałach
- podejmowanie działań na podstawie prowadzonych analiz,
- realizację projektów informatycznych,
- pozyskanie nowych biegłych sądowych w wyspecjalizowanych dziedzinach.

Analiza pięciu wybranych losowo zadań, tj.: monitorowanie poziomu obciążenia sędziów, podnoszenie kwalifikacji orzeczników, monitorowanie etatyzacji, promocja mediacji i utrzymywanie stałego punktu mediacyjnego wykazała, że były one w okresie objętym kontrolą realizowane i służyły usprawnieniu działań sądu.

(akta kontroli str. 155-202)

1.2. Zgodnie z Regulaminem kontroli zarządczej SO w Poznaniu wprowadzonym przez Prezesa Sądu zarządzeniem nr 34/2012 z dnia 1 lutego 2012 r., zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej wewnętrznej kontroli zarządczej oraz zewnętrznej kontroli zarządczej (tj. wobec sądów podległych) należało do Prezesa Sądu w zakresie zadań przypisanych temu organowi w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych i Dyrektora sądu okręgowego w zakresie zadań przypisanych kierownikowi jednostki na podstawie odrębnych przepisów w zakresie finansowym i gospodarczym, kontroli finansowej, gospodarowania mieniem Skarbu Państwa oraz audytu wewnętrznego w tych obszarach.

(akta kontroli str. 1702-1711)

W okresie objętym kontrolą, w Sądzie obowiązywały procedury zarządzania ryzykiem wprowadzone przez Prezesa SO w Poznaniu zarządzeniem nr 63/2013 z dnia 30 stycznia 2013 r.

(akta kontroli str. 1688-1701)

Zgodnie z ww. procedurami zarządzanie ryzykiem odbywało się na dwóch poziomach, w okresach kwartalnych:

- kierownicy komórek organizacyjnych Sądu zarządzali ryzykiem zidentyfikowanym na poziomie celów i zadań swoich komórek,
- w kluczowych obszarach działania Sądu, zarządzanie ryzykiem należało do Kierownictwa Sądu, które realizuje je m.in. przy pomocy Zespołu ds. zarządzania ryzykiem, w pracach którego na zaproszenie Przewodniczącego zespołu uczestniczyli również inni pracownicy Sądu.

Kluczowe obszary działalności sądu dotyczyły w szczególności działań monitorowanych wskaźnikami planu działalności i budżetu zadaniowego. Identyfikacji ryzyka dla kluczowych obszarów dokonywał Zespół ds. zarządzania ryzykiem, na podstawie analizy danych zawartych w informacji o wykonaniu wydatków w układzie zadaniowym, rocznym planie działalności oraz w materiałach przekazywanych przez Zespół ds. Analiz i organizacji pracy na wniosek Przewodniczącego zespołu. Identyfikacja i szacowanie ryzyka na poziomie Sądu następowała poprzez wskazanie najistotniejszych ryzyk zagrażających osiągnięciu wyznaczonych celów, w tym spośród wskazanych przez komórki organizacyjne administracji sądowej. Rejestr ryzyk oraz wykaz działań zaradczych prowadzone były za pomocą wewnętrznego portalu informacyjnego Sądu.

(akta kontroli str. 147-154, 1688-1701)

Zgodnie z zapisami procedury zarządzania ryzykiem w Sądzie, w okresie objętym kontrolą, funkcjonował zespół ds. kontroli zarządczej, corocznie powoływany zarządzeniem Prezesa i Dyrektora SO w Poznaniu. Z raportów z zarządzania ryzykiem, sporządzanych co kwartał każdego roku objętego kontrolą (odrębnie dla sądu i odrębnie dla okręgu) wynikało, że zidentyfikowane zostały m.in. następujące kluczowe ryzyka nieosiągnięcia zakładanych celów:

- w zakresie miernika pn. *Odsetek spraw skierowanych do mediacji (...)* - błędy w organizacji postępowania rozpoznawczego, opór w organizacji przed zmianą oraz niechęć pełnomocników i stron do podjęcia mediacji (okręg),
- w zakresie pozostałych mierników – nieobsadzenie vacatów na stanowiskach asystenckich, niedostosowanie obsady kadry orzecniczej do obciążenia sądu, niedostosowanie obsady kadry asystenckiej do obciążenia sądu, niedostępność biegłych w wyspecjalizowanych dziedzinach, istotny wzrost wpływu spraw do sądu i sądów rejonowych, absencja sędziów/asystentów/pracowników sądu (Sąd Okręgowy).

W okresie 2020-2022 zidentyfikowano dodatkowe ryzyka związane ze stanem epidemii COVID-19, takie jak odwołanie wokandy czy nadzwyczajne zdarzenia losowe.

(akta kontroli str. 203-238)

W ramach działań do zrealizowania, które miały być reakcją na zidentyfikowane ryzyka w raportach z zarządzania ryzykiem wskazano:

1) w zakresie mediacji: tworzenie stałego punktu mediacyjnego, promocja mediacji na stronie internetowej i *online*, spotkania koordynatora ds. mediacji (również *online*) z sędziami i mediatorami celem promocji mediacji i organizowania wzajemnej współpracy, organizowanie przez koordynatora ds. mediacji cyklicznych konferencji pt. „Poznański salon mediacji”, planowanie przeprowadzenia odpowiednich szkoleń z zakresu mediacji;

2) w zakresie pozostałych mierników, corocznie wskazywano te same działania konieczne do podjęcia w celu usprawnienia funkcjonowania sądu, w tym: bieżące monitorowanie obciążenia sędziów w poszczególnych wydziałach orzecniczych, zwracanie się do prezesów innych sądów okręgowych o udostępnienie listy biegłych sądowych i powoływanie biegłych *ad hoc*, zawarcie propozycji działań w informacjach rocznych dotyczących przydzielenia nowych etatów sędziowskich i asystenckich, obsadzanie wolnych etatów sędziowskich, urzędniczych i asystenckich, realizacja projektów informatycznych (od 2020 r.), zarządzanie i nadzór administracyjny nad działalnością sądów w okręgu (okręg), podnoszenie kwalifikacji orzeczników.

(akta kontroli str. 203-238)

Zespół ds. kontroli zarządczej corocznie sporządzał raporty w sprawie samooceny kontroli zarządczej na podstawie ankiet, którą wypełniali m.in. kierownicy sekretariatów wydziałów, kierownicy oddziałów, kurator okręgowy oraz osoby zatrudnione na samodzielnych stanowiskach. W sporządzonych za lata 2017-2019 ww. raportach zespół ds. kontroli zarządczej wykazał, że nie został spełniony standard „Środowisko wewnętrzne” w zakresie struktury organizacyjnej oraz wskazał na konieczność podjęcia działań w tym zakresie¹⁴. Z kolei, w raportach, sporządzanych za lata 2020-2022 nie zidentyfikowano niespełnienia ww. standardu. W odniesieniu do sądów z obszaru okręgu, samoocena funkcjonowania kontroli zarządczej była dokonywana wyłącznie przez dany sąd rejonowy i każda z tych jednostek sporządzała odrębnie Oświadczenie o stanie kontroli zarządczej swojej jednostki.

(akta kontroli str. 203-238, 239-309)

¹⁴ Tj. dalszego dokonywania analizy struktury etatyzacji w grupie urzędników zatrudnionych w Sądzie przez komisję ds. rozmieszczenia stanowisk urzędniczych i obsługowych, przejmowania zwalnianych etatów w sądach rejonowych/sądach funkcjonalnych za pośrednictwem SA i MS oraz przekształcania etatów obsługowych w urzędnicze za pośrednictwem SA i MS.

W oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej zarówno Prezes Sądu, jak i Dyrektor Sądu Okręgowego w Poznaniu wskazali, że w latach 2018, 2019, 2020 i 2022, w Sądzie w wystarczającym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza, z kolei w 2021 - w stopniu ograniczonym. Do działań, które zostały podjęte w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej należały:

- analiza struktury etatyzacji w grupie urzędników i pracowników obsługi,
- niezwłoczne występowanie do Ministra o pozostawienie w Sądzie zwalnianych etatów urzędniczych i asystenckich,
- składanie wniosków do Ministra o przyznanie dodatkowych etatów.

Z kolei, w zbiorczych oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej za lata 2018-2022 Prezes Sądu i Dyrektor Sądu wskazali, że adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza w obszarze właściwości Sądu funkcjonowała w stopniu ograniczonym. Zastrzeżenia zgłaszane przez kierowników nadzorowanych jednostek dotyczyły m.in.:

- niezadowalającego poziomu osiągniętych wskaźników, czasu trwania postępowań sądowych, opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy, w zakresie spraw skierowanych do mediacji,
- długotrwałych absencji sędziów, referendarzy, asystentów sędziego i urzędników,
- zbyt małej ilości etatów urzędniczych, nieterminowości wydawania opinii przez biegłych,
- niedostatecznego poziomu komunikacji wewnętrznej,
- nieaktualności procedur wewnętrznych.

Do działań, które zostały podjęte w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej należały m.in.:

- zaktualizowanie wewnętrznych regulacji, w tym regulaminów i instrukcji oraz zarządzeń wewnętrznych z zakresu realizowanych zadań,
- podejmowanie działań w celu polepszenia infrastruktury,
- podjęcie działań w celu pozyskania dodatkowych etatów,
- zawarcie umowy o odbycie stażu z Powiatowym Urzędem Pracy (...),
- podnoszenie kwalifikacji kadry orzeczniczej i urzędniczej,
- promowanie punktu mediacji,
- przeprowadzenie analizy obciążenia zadaniami komórek organizacyjnych w celu optymalnego rozmieszczenia kadr.

(akta kontroli str. 310-346)

1.3. W okresie objętym kontrolą przypisane w planach działalności Sądu mierniki określające stopień realizacji celów były w mniejszym bądź większym stopniu wykonywane. W przypadkach, w których mierniki nie zostały zrealizowane, ryzyko takie zostało zidentyfikowane przez Prezesa Sądu, zdefiniowane zostały zadania zaradcze, które następnie zostały wdrożone, a wobec braku ich pełnej skuteczności, Prezes Sądu diagnozował przyczyny i formułował wnioski na rzecz ich usprawnienia funkcjonowania danych komórek Sądu. Wykonanie przypisanych w planach działalności mierników i przyczyny ich nieosiągnięcia przedstawiały się następująco:

Dla Sądu Okręgowego w Poznaniu:

Cel - Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego w latach 2018-2021:

Odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być stosowana: przyjętą w planie działalności Ministra (i Prezesa SA w Poznaniu) wartość 1,2% zaplanowano do

osiągnięcia na koniec lat 2018-2021 w wysokości 2,3%. Miernik ten został zrealizowany w następujących wartościach: 2,4% w 2018r., 2,3% w 2019 r., 2,3% w 2020 r. i 1,8% w 2021r.

W sprawozdaniu z wykonania planu działalności za 2021 r., jako przyczynę osiągnięcia w 2021r. niższej wartości miernika niż planowano, Prezes wskazał jego nieosiągnięcie w pionie cywilnym (0,9%) oraz brak zainteresowania stron taką formą zakończenia sporu.

Wskaźnik średniego czasu trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw I instancji (w miesiącach), tj.:

- plan - 7,5 w 2018 r. (w planach MS i SA: 5,3), realizacja - 7,6,
- plan- 7,5 w 2019 r. (w planach MS i SA: 5,2), realizacja - 8,5,
- plan - 7,7 w 2020 r. (w planach MS i SA: 5,3), realizacja - 9,2,
- plan - 8,4 w 2021r. (w planach MS i SA: 6,5), realizacja - 9,4.

Z powyższych danych wynika, że średni czas trwania postępowań w 2021 r. wydłużył się w stosunku do roku 2018 o 1,8 miesiąca, tj. o 23,7%.

Wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji, kształtował się następująco:

- plan 98,0% w 2018 r., realizacja: 103,5%,
- plan 95,4% w 2019 r., realizacja: 91,6%,
- plan 95,7% w 2020 r., realizacja: 77,3%,
- plan 90,0% w 2021r., realizacja: 83,5%.

Wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw w latach 2019-2021 nie został w pełni zrealizowany, a w 2021r. został osiągnięty na poziomie niższym o 20%, w stosunku do roku 2018.

Wskaźnik liczby etatów asystenckich przypadających na jeden etat kształtował się następująco:

- plan 0,55 w 2018 r. (plany MS i SA: 0,38), realizacja: 0,53,
- plan 0,53 w 2019 r. (plany MS i SA: 0,39), realizacja: 0,52,
- plan 0,51 w 2020 r. (plany MS i SA: 0,40), realizacja: 0,51,
- plan 0,52 w 2021r. (plany MS i SA: 0,40), realizacja: 0,49.

Cel – Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu w latach 2018-2021.

Wskaźnik opanowania wpływu kształtował się następująco:

- plan 99% w 2018 r. (plany MS i SA: 99%), realizacja: 100,7%,
- plan 98% w 2019 r. (plany MS i SA: 95%), realizacja: 95,4%,
- plan 95% w 2020 r. (plany MS i SA: 95%), realizacja: 92,4%,
- plan 92% w 2021r. (plany MS i SA: 92%), realizacja: 94%.

Wskaźnik opanowania wpływu został w 2021r. zrealizowany na poziomie 94%, tj. na niższym o 6,7% niż w roku 2018.

Cel – Standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości w latach 2022-2023.

Wskaźnik - liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego ustalony został, na lata 2022-2023, na poziomie wyższym niż określony w planie MS dla działu administracji rządowej sprawiedliwość oraz w planie działalności dla obszaru apelacji, tj. 0,49 (plan MS i SA - 0,40) i został w 100% zrealizowany.

Cel – Zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości w latach 2022-2023, tj.:

Wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem) został w SO w Poznaniu przyjęty w wartościach niższych niż wynikające z planów działalności Ministra, tj.:

- plan na 2022 r. 92,0% (plany MS i SA: 97,0%), realizacja: 93,1%,
- plan na 2023 r. 92,0% (plany MS i SA: 97,0%).

Wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji został ustalony na poziomie niższym niż wynikający z planu działalności MS, tj.:

- plan na 2022 r. 84,0% (plany MS i SA: 95,0%), realizacja: 83,5%,
- plan na 2023 r. został określony na poziomie 81,0% (plany MS i SA: 95,0%).

Wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) został ustalony na poziomie wyższym (mniej korzystnym) niż wynikający z planu działalności MS i SA, tj.:

- plan na 2022 r. 173,0 (plany MS i SA: 100,0), realizacja: 201,
- plan na 2023 r. 192,0 (plany MS i SA: 95,0).

Cel – Upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych w latach 2022-2023. Wskaźnik odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana został zaplanowany na lata 2022-2023 na poziomie wyższym niż określony w planie działalności MS i SA, tj.:

- plan 2,0 na 2022 r. (plany MS i SA: 1,3), realizacja: 100%,
- plan na 1,9 na 2023 r. (plany MS i SA: 1,3).

(akta kontroli str. 155-202)

Jako przyczynę przekroczenia planowanych wartości mierników Prezes wskazał m.in. dużą liczbę spraw w wydziałach, absencje chorobowe orzeczników, nieobsadzone stanowiska orzecznicze oraz ograniczenia wynikające ze stanu epidemii wirusa SARS-Cov-2, a w konsekwencji, spadek załatwień spraw. Czynnikiem decydującym o nieosiągnięciu planowanych wskaźników były również decyzje Ministra Sprawiedliwości o umniejszeniu limitu etatów asystenckich w Sądzie Okręgowym w Poznaniu¹⁵.

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że Prezes Sądu podejmował, w latach 2018 - 2023, działania polegające m.in. na: oddelegowywaniu osób do pełnienia obowiązków sędziego w innym wydziale bądź pionie. Pomimo jednak wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości z kolejnymi takimi wnioskami, Minister wydał w tym zakresie decyzje odmowne. Prezes Sądu składał do Ministra Sprawiedliwości również wnioski o przyznanie dodatkowych etatów sędziowskich i asystenckich, które również nie zawsze były rozpatrywane pozytywnie. W latach 2018-2023, dokonywano przeniesień sędziów pomiędzy wydziałami i dokonywano wstrzymywania wpływu spraw do pojedynczych sędziów. Prezes Sądu opublikował 159 ogłoszeń zawierających informacje o zamiarze wystąpienia do MS w sprawie delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w SO w Poznaniu, w wyniku których oddelegowanych zostało (z SR) do pracy w SO w Poznaniu łącznie 11 sędziów (w tym czterech w 2018 r., jednego w 2019 r., trzech w 2020 r. jednego w 2021 r. i jednego w 2023 r.), a w przypadku 33 sędziów MS wydał decyzję negatywną.

(akta kontroli str. 155-202, 371-392, 1317-1325, 1348-13491512-15191437-1448, 1512-1519, 1584-1590)

¹⁵ Liczba etatów asystenckich na dzień 31 grudnia 2018 roku zmniejszyła się w porównaniu do ostatniego okresu sprawozdawczego, na podstawie którego przyjmowano wartość planowaną (III kwartały 2017 roku) z 90,5 do 84,0. Proporcja liczby etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego o wskaźniku poniżej 0,55 dotyczyła pionu cywilnego, karnego i gospodarczego Sądu Okręgowego w Poznaniu.

Z kolei liczba etatów asystenckich na dzień 31 grudnia 2019 roku zmniejszyła się w porównaniu do ostatniego okresu sprawozdawczego, na podstawie którego przyjmowano wartość planowaną (III kwartały 2018 roku) z 85,0 do 82,0. W 2021r. minister odebrał Sądowi Okręgowemu w Poznaniu (po III kwartale 2020 roku) pięć etatów asystenckich oraz dwóch etatów sędziowskich i w konsekwencji zmniejszył proporcję asystenta do sędziego na koniec IV kwartałów 2021 roku do wskaźnika 0,49 (80 etatów asystenckich na 162 etaty sędziowskie).

Wiceprezes Sądu wskazał m.in., że w okresie objętym kontrolą Sądowi Okręgowemu w Poznaniu odebrano łącznie 9 z 28 zwolnionych etatów sędziowskich oraz 14,5 ze 105 zwolnionych etatów asystenckich. Decyzje te każdorazowo dezorganizowały pracę Sądu - nawet w przypadku późniejszego przydzielenia nowego (zwrócenia dotychczasowego) etatu. Wskazał, że ograniczały one możliwości ewentualnych przesunięć etatowych, celem wsparcia wydziałów najbardziej tego potrzebujących. Mimo jednak tego, w przedmiocie pozostawiania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu zwolnionych etatów, występowano z wnioskami o przydzielenie dodatkowych stanowisk w poszczególnych grupach zawodowych. W latach 2018-2023 (do 30 czerwca 2023 roku) złożono 31 takich wniosków. W tym miejscu wskazał, że kwestią problematyczną jest także czas trwania procedury rozpatrywania wniosków etatowych. Każdorazowo wniosek Sądu Okręgowego w Poznaniu kierowany jest za pośrednictwem Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Poznaniu do Ministra Sprawiedliwości. Okres oczekiwania na decyzje Ministerstwa w zakresie pozostawienia zwalnianego etatu bądź przydzielenia dodatkowych etatów wynosi od 1 miesiąca do 2,5 miesięcy, choć zdarzały się sytuacje dłuższego oczekiwania na decyzje lub nawet nieudzielenia odpowiedzi na złożony wniosek.

(akta kontroli str.396-402, 434-439)

Dla obszaru SO w Poznaniu:

Cel - Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego w latach 2018-2021:

- odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być stosowana – przyjętą w planie SA wartość 1,2% zaplanowano do osiągnięcia na koniec lat 2018-2020 w wysokości 1,2% a w 2021 r. – 1,7%. Miernik ten został zrealizowany na poziomie: 0,9% w 2018 r., 1,2% w 2019 r., 1,7% w 2020 r. i 1,5% w 2021 r.
- średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw I instancji (w miesiącach) został dla obszaru SO w Poznaniu przyjęty w wartościach wyższych niż w planach dla obszaru apelacji i zrealizowany na poziomie wyższym niż zaplanowano, tj.:
 - plan - 5,8 w 2018 r. (w planach MS i SA: 5,3), realizacja – 6,9,
 - plan – 6,7 w 2019 r. (w planach MS i SA: 5,2), realizacja – 7,5,
 - plan – 6,9 w 2020 r. (w planach MS i SA: 5,3), realizacja – 8,8,
 - plan – 7,6 w 2021 r. (w planach MS i SA: 7,6), realizacja – 8,5.

Średni czas trwania postępowań sądowych był dłuższy w 2021r. o 23,2%, tj. o 1,6 miesiąca w stosunku do roku 2018.

- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji został przyjęty w następujących wartościach:
 - plan 98,0% w 2018 r. (plany MS i SA: 98,0%), realizacja – 93,3%,
 - plan 90,0% w 2019 r. (plany MS i SA: 95,4%), realizacja – 102,0%,
 - plan 95,7% w 2020 r. (plany MS i SA: 95,7%), realizacja – 98,1%,
 - plan 92,0% w 2021 r. (plany MS i SA: 92,0%), realizacja – 101,5%.
- liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego został przyjęty w wartościach wyższych bądź równych wynikających z planów działalności MS i dla obszaru SA, tj.
 - plan 0,40 w 2018 r. (plany MS i SA: 0,38) osiągnął wartość 0,40,
 - plan 0,40 w 2019 r. (plany MS i SA: 0,39) osiągnął wartość 0,40,
 - plan 0,40 w 2020 r. (plany MS i SA: 0,40) osiągnął wartość 0,42,

- plan 0,42 w 2021r. (plany MS i SA: 0,40) osiągnął wartość 0,41.

Czynnikiem decydującym o nieosiągnięciu planowanej wartości miernika w 2021 r. były decyzje Ministra Sprawiedliwości skutkujące zmniejszeniem (po III kwartale 2020 roku) łącznej liczby asystentów w sądach rejonowych w okręgu o 4 etaty oraz liczby sędziów o 1 etat, co przyczyniło się do zmniejszenia proporcji asystenta do sędziego na koniec IV kwartału 2021 roku do wskaźnika 0,41 (231 etatów asystenckich na 558 etatów sędziowskich).

Cel – Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu. Podstawą ustalenia wartości wskaźnika opanowania wpływu w latach 2018-2021 był plan działalności Ministra i plan dla obszaru apelacji na poszczególne lata, a w 2020 r. również wyniki, które okręg Sądu Okręgowego w Poznaniu osiągnął w zakresie opanowania wpływu spraw ogółem, tj.:

- plan 99% w 2018 r. (plany MS i SA: 99%), realizacja – 97,2%,
- plan 96,3% w 2019 r. (plany MS i SA: 95%), realizacja – w 93,0%,
- plan 95% w 2020 r. (plany MS i SA: 95%), realizacja – 105,8%,
- plan 92% w 2021r. (plany MS i SA: 92%), realizacja – 101,6%.

Cel – Standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości na lata 2022-2023.

Wskaźnik - liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego ustalony został, na lata 2022-2023, na poziomie wyższym niż określony w planie MS dla działu administracji rządowej sprawiedliwość oraz planie działalności dla obszaru apelacji, tj. 0,41 (plan MS i SA: 0,40) dla 2022 r. i 0,42 (plan MS i SA: 0,40) dla 2023 r. i został zrealizowany na poziomie 0,4.

Cel – Zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości w latach 2022-2023, tj.:

- wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem) został przyjęty w wartościach niższych niż wynikające z planów działalności Ministra i SA, tj.
 - plan 97,0% na 2022 r. (plany MS i SA: 95,0%), realizacja – 99,3%,
 - plan na 96,0% na 2023 r. (plany MS i SA: 97,0%).
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądu I instancji został ustalony na poziomie wynikającym z planu działalności MS i SA, tj.:
 - plan 95,0% na 2022 r. (plany MS i SA: 95,0%), realizacja – 100%,
 - plan na 95,0% na 2023 r. (plany MS i SA: 95,0%).
- wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) został ustalony na poziomie wynikającym z planu działalności MS i SA bądź wyższym, tj.:
 - plan 100,0 dni na 2022 r. (plany MS i SA: 100), realizacja - 101,4,
 - plan 100,0 dni na 2023 r. (plany MS i SA: 95,0).

Cel – Upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych w latach 2022-2023. Wskaźnik - odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana został zaplanowany na lata 2022-2023 na poziomie wyższym niż określony w planie działalności MS i SA, tj.:

- plan 1,5 na 2022 r. (plany MS i SA: 1,3), realizacja - 1,4,
- plan 1,4 na 2023 r. (plany MS i SA: 1,3).

(akta kontroli str. 155-202)

Ze sprawozdań z wykonania planów działalności za poszczególne lata wynika, że wskaźniki nie zostały przez poszczególne sądy rejonowe osiągnięte m.in. z powodu niezrealizowania planu dla obszaru przez 17 sądów rejonowych w zakresie przeprowadzania mediacji, co wynikało z braku zainteresowania stron taką formą zakończenia sporu, reorganizacji wydziałów pracy i ubezpieczeń społecznych w sądach rejonowych w 2018 roku, związanej z ich likwidacją oraz zmianą obszaru właściwości miejscowej, długotrwałej nieobecności kilkudziesięciu sędziów (asesorów) w okręgu (przekraczającej 100 dni w roku) oraz nieobsadzonych stanowisk sędziowskich (asesorskich) przez cały 2021 rok, niedostatecznej liczby biegłych, długiego czasu oczekiwania na opinie biegłych oraz znacznego wzrostu wpływu spraw z „Dziennika KW”.

(akta kontroli str. 155-202)

Wiceprezes wyjaśnił, że Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu, pomimo sprawowania wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów rejonowych, działających w okręgu sądowym (art. 37a §2 Usp) nie ma wpływu na osiągane wartości poszczególnych mierników, ujętych w planach działalności poszczególnych sądów rejonowych z obszaru.

(akta kontroli str. 456-461)

1.4. Na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 20 grudnia 2012 r. w sprawie nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów powszechnych¹⁶ Prezes Sądu Apelacyjnego corocznie ustalał plany nadzorcze działalności SA w Poznaniu oraz sądów okręgowych działających w obszarze właściwości SA w Poznaniu. Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu odpowiedzialny był za przeprowadzenie lustracji i wizytacji w następujących wydziałach: I Cywilnym, II Cywilnym Odwoławczym, Wydziale XII Cywilnym XIII Cywilnym z siedzibą w Lesznie, XIV Cywilnym z siedzibą w Pile XIV, XVII Cywilnym, XVIII Cywilnym, X Gospodarczym Odwoławczym, XVI Karnym, XVII Karnym, IV Karnym odwoławczym, V Penitencjarnym, VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, VIII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych i IX Gospodarczym.

(akta kontroli str. 547-613)

Zgodnie z ww. przepisem, Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu corocznie ustalał plany nadzorcze działalności sądów rejonowych działających w okręgu Sądu Okręgowego w Poznaniu, i tak:

- na 2018 r. zaplanował przeprowadzenie lustracji 15 wydziałów w dziewięciu sądach rejonowych oraz wizytację dziewięciu wydziałów w ośmiu sądach rejonowych,
- na 2019 r. lustrację sześciu wydziałów w sześciu sądach rejonowych oraz wizytację 22 wydziałów w 14 sądach rejonowych,
- na 2020 r. zaplanował do przeprowadzenia lustrację 14 wydziałów w 13 sądach rejonowych oraz wizytację 27 wydziałów w 13 sądach rejonowych, jednak z uwagi na epidemię COVID-19, 22 maja 2020 r. wstrzymał ich wykonywanie,
- na 2021 r. lustrację czterech wydziałów w czterech sądach rejonowych oraz wizytację 25 wydziałów w 13 sądach rejonowych,
- na 2022 r. lustrację czterech wydziałów w czterech sądach rejonowych oraz wizytację 24 wydziałów w 14 sądach rejonowych,
- na 2023 r. zaplanował przeprowadzenie lustracji w sześciu wydziałach w sześciu sądach rejonowych oraz wizytację 21 wydziałów w 15 sądach rejonowych.

(akta kontroli str. 547-613)

¹⁶ Dz. U. z 2013 r. poz. 69 ze zm.

Z Informacji rocznych o działalności sądów działających w obszarze okręgu Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz sprawozdań z wykonania planów nadzorczych wynika, że w latach 2020-2022 nie przeprowadzono zaplanowanych w planach nadzorczych Prezesa Sądu Okręgowego w Poznaniu wizytacji wydziałów dwóch sądów rejonowych okręgu poznańskiego, z kolei wizytację wydziałów sześciu innych sądów przeprowadzono prawie z dwuletnim opóźnieniem w sytuacji, gdy wskaźniki tych wydziałów ujęte w planach działalności sądów nie zostały zrealizowane, mianowicie:

- w latach 2020- 2022 nie przeprowadzono wizytacji I Wydziału Cywilnego SR w Rawiczu, wizytacja została zaplanowana w planie nadzorczym na 2020 r.¹⁷ (przeniesiona została na 2023 r.),
- w latach 2020-2022 nie przeprowadzono wizytacji I Wydziału Cywilnego SR w Wągrowcu¹⁸, zaplanowana została na 2023r. (w związku z zaleceniami wprowadzonymi w 2017 r. prowadzone są działania nadzorcze i kontrole ruchu spraw),
- w 2020 r. nie przeprowadzono wizytacji I Wydziału Cywilnego, a wizytację II Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Pile przeprowadzono dopiero w 2022r., w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym Prezesa SO w Poznaniu na 2020 r.¹⁹,
- wizytację I Wydziału Cywilnego Sądu Rejonowego w Kościanie przeprowadzono w 2022 r., w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym Prezesa SO w Poznaniu na 2020 r.²⁰,
- wizytację II Wydziału Karnego w Sądzie Rejonowym w Nowym Tomysłu przeprowadzono w 2022 r., w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym Prezesa SO w Poznaniu na 2020 r.²¹,
- wizytację III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich SR w Obornikach przeprowadzono w 2022 r., w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym Prezesa SO w Poznaniu na 2020 r.²²,
- wizytację IX Wydziału Cywilnego SR Poznań Grunwald i Jeżyce, przeprowadzono w 2022r. w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym na 2020 r.²³,
- wizytację I Wydziału Cywilnego SR w Środzie Wielkopolskiej przeprowadzono w 2022r., w sytuacji, gdy została ona zaplanowana w planie nadzorczym na 2020 r.²⁴

Przesunięcia w terminach przeprowadzanych wizytacji wynikały ze stanu zagrożenia epidemiologicznego i były dokonywane za zgodą Prezesa SA.

(akta kontroli str. 456-546)

Analiza planowania i wykonania wizytacji w poszczególnych wydziałach sądów rejonowych okręgu poznańskiego, które osiągnęły wskaźniki poniżej

¹⁷ Wskaźnik pozostałości spraw C na koniec 2020 r. wyniósł 3,8, podczas gdy w 2019 r. wyniósł 2,9 i jest jednocześnie wyższy od wskaźnika ustalonego przez MS – 3,5, a w sprawach Ns na koniec 2020 r. wyniósł 2,2, podczas gdy na koniec 2019 r. wyniósł 1,6.

¹⁸ Wskaźnik pozostałości spraw C na koniec 2020 r. wyniósł 1,9, podczas gdy w 2019 r. wyniósł 1,5, a w sprawach Ns na koniec 2020 r. wyniósł 2,2, podczas gdy na koniec 2019 r. wyniósł 1,4.

¹⁹ Wskaźnik C na koniec 2020 r. wyniósł 2,4 w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 1,9, wskaźnik Ns na koniec 2020 wyniósł 1,3, w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 1,1, wskaźnik K na koniec 2020 wyniósł 1,0, w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 0,9

²⁰ Wskaźnik C na koniec 2020 r. wyniósł 3,9 w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 2,7, wskaźnik Ns na koniec 2020 wyniósł 3,3, w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 2,5

²¹ Wskaźnik K na koniec 2020 r. wyniósł 1,6 w sytuacji gdy na koniec 2019 r. wyniósł 1,4 i był niższy od wskaźnika ustalonego przez MS – 2,5 oraz wskaźnika ustalonego dla sądów rejonowych w okręgu SO w Poznaniu- 1,9.

²² Wskaźnik RC na koniec 2020 wyniósł 1,3, z kolei w 2019 r. wyniósł 0,5

²³ Wskaźnik pozostałości spraw C na koniec 2020 r. wyniósł 3,4, podczas gdy w 2019 r. wyniósł 2,8.

²⁴ Wskaźnik pozostałości spraw C na koniec 2020 r. wyniósł 5,3, podczas gdy w 2019 r. wyniósł 4,5 i jest jednocześnie wyższy od wskaźnika ustalonego przez MS – 3,5, a w sprawach Ns na koniec 2020 r. wyniósł 5,5, podczas gdy na koniec 2019 r. wyniósł 4,0 i jednocześnie gorszy od wskaźnika ustalonego przez MS – 4,0.

zadowalającego poziomu i zostały wykazane w sprawozdaniach z wykonania planów działalności obszaru SO w Poznaniu wykazała, że w przypadku sześciu sądów rejonowych wizytacje, z uwagi na stan zagrożenia epidemiologicznego przeprowadzono z opóźnieniem wynoszącym nawet dwa lata²⁵. Do działań podjętych w ramach wewnętrznego nadzoru należały m.in. sprawowanie bieżącego nadzoru administracyjnego w celu zapewnienia sprawności postępowań, regularne monitorowanie wpływu spraw i obciążenia sędziów, sprawne obsadzanie stanowisk sędziowskich, przydzielenie nowych etatów asystenckich, przydzielenie etatu informatyka, zmiany zakresów czynności orzeczników, itp.

(akta kontroli str. 456-613)

1.5. W zakresie zapewnienia prowadzenia przez Prezesa SO działań monitorujących funkcjonowanie i organizację sądu oraz w celu zapewnienia adekwatności struktury organizacyjnej sądu do jego aktualnych celów i zadań Oddział ds. Analiz i Organizacji Pracy przygotowywał analizy i zestawienia, które odzwierciedlały aktualny stan/poziom realizacji poszczególnych zadań określonych w planach działania Sądu Okręgowego w Poznaniu i jego okręgu.

(akta kontroli str. 121-124, 147-154, 615-785)

Z danych statystycznych zamieszczonych w informacjach rocznych z działalności SO w Poznaniu wynika, że w 2022 r. w porównaniu do roku 2018 stopień opanowania wpływu spraw kategorii C i U zmniejszył się odpowiednio o 19,1% i o 28,1%, tj.:

- w przypadku spraw kategorii C z 93,4% do 75,6%
- w przypadku spraw kategorii U ze 133,4% do 95,9%.

Ponadto, przeciętny czas trwania postępowań spraw kategorii C, K, P, U i GC wydłużył się odpowiednio o 33,2%²⁶, 30,4%²⁷, 29,5%²⁸, 38,8%²⁹ i 43,9%³⁰ w stosunku do roku 2018. Liczba spraw trwających powyżej 12 miesięcy we wszystkich analizowanych kategoriach spraw uległa zwiększeniu w stosunku do 2018 r., tj.:

- w kategorii „C” o 34,0 %, tj. z 979 spraw do 1312,
- w kategorii „K” o 114,3%, tj. z 21 do 45,
- w kategorii „P” o 25%,0 tj. z 12 do 15,
- w kategorii „U” o 26,3%, tj. z 1040 do 1313,
- w kategorii „GC” o 35,3%, tj. z 7 do 8 spraw.

Z kolei wskaźnik obrazujący % spraw trwających powyżej 12 miesięcy liczony od dnia pierwszej rejestracji do dnia zakończenia postępowania w I instancji we wszystkich analizowanych kategoriach uległ w 2022 r. pogorszeniu w stosunku do roku 2018. I tak:

- w kategorii „C” zwiększył się o 57,2%,

²⁵ tj.: Sądu Rejonowego Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, w którym zalażono jedynie 56,1% spraw „C” w odniesieniu do wpływu tych spraw w 2018 roku – wizytację przeprowadzono w latach 2021 i 2022, Sądu Rejonowego w Złotowie w pionie wieczystoksięgowym, co było wynikiem 132% wzrostu wpływu spraw z „Dziennika KW” w 2019 roku – w porównaniu do 2018 roku, Sądu Rejonowego w Trzciance w pionie rodzinnym i nieletnich, w którym wskaźnik opanowania wpływu w 2019 r. wyniósł 88,9%²⁵ pionu pracy i ubezpieczeń społecznych Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu²⁵, w który wskaźnik opanowania wpływu spraw w 2018 r. wyniósł 66,6% - wizytację przeprowadzono w 2019 r., Sąd Rejonowego w Środzie Wilkp. z wartością miernika w 2018 r. 67,6%, wzroście wpływu spraw „C” aż o 84,8% - wizytację przeprowadzono dopiero w 2022r., pionu gospodarczego Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu, którego wskaźnik opanowania wpływu spraw „GC” w 2018 r. wyniósł 81,2%, przy wzroście wpływu spraw o 7,3% - wizytację przeprowadzono dopiero w 2021 i 2022r., Sądu Rejonowego w Kościanie w pionie wieczystoksięgowym z powodu znacznego wzrostu wpływu spraw z „Dziennika KW” w 2018 roku w porównaniu do 2017 roku - o 28,9% - wizytację przeprowadzono dopiero w 2021 r.

²⁶ tj. z 7,43 do 9,9.

²⁷ tj. z 6,06 do 7,9.

²⁸ tj. z 13,75 do 17,8.

²⁹ tj. z 9,58 do 13,3.

³⁰ tj. z 13,55 do 19,5.

- w kategorii „K” zwiększył się o 111,0%,
- w kategorii „P” zwiększył się o 21,6%,
- w kategorii „U” zwiększył się o 72,0% i
- w kategorii „GC” zwiększył się o 53,3%.

Liczba spraw niezadowolonych, we wszystkich kategoriach spraw, zwiększyła się w 2022 r. w porównaniu do roku 2018 r. Mianowicie:

- liczba spraw niezadowolonych w kategorii „C” zwiększyła się o 256,58%, tj. z 2218 w 2018 r. do 7909 w 2022r.,
- liczba spraw niezadowolonych w kategorii „K” zwiększyła się o 43,85%, tj. ze 130 w 2018r. do 187 w 2022r.,
- liczba spraw niezadowolonych w kategorii „P” zwiększyła się o 64,58%, tj. z 48 w 2018 r. do 79 w 2022r.,
- liczba spraw niezadowolonych w kategorii „U” zwiększyła się o 42,61%, tj. z 1415 w 2018 r. do 2018 w 2022.r,
- liczba spraw niezadowolonych w kategorii „GC” zwiększyła się o 26,77%, tj. z 736 do 933 spraw.

(akta kontroli str. 347-354, 615-785)

Wiceprezes Sądu wyjaśnił m.in., że:

Przyczynami pogarszania się wskaźników spraw kategorii „C” były m.in. systematyczny wzrost wpływu spraw „C” w ciągu ostatnich kilku lat, utrzymujący się w ostatnich latach bardzo duży wpływ spraw w przedmiocie roszczeń z umów bankowych denominowanych lub indeksowanych do franka szwajcarskiego, wzrost przeciętnego obciążenia sędziów wpływem spraw „C”, dodatkowe obciążenie sędziów tzw. zażaleniami poziomymi, których rozpoznanie, zwłaszcza w przedmiocie zabezpieczeń w sprawach rodzinnych, wymaga czasu i dużego nakładu pracy oraz większe problemy z dostępnością biegłych sądowych, w szczególności z dziedziny psychiatrii, coraz dłuższe terminy oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłych sądowych i instytucje. Ponadto do tego stanu rzeczy przyczyniły się: niska obsada średniookresowa sędziów w wersji III w stosunku do limitu etatów sędziowskich w XII Wydziale Cywilnym, niska obsada średniookresowa asystentów sędziego w stosunku do limitu etatów asystenckich w I Wydziale Cywilnym oraz niska obsada średniookresowa asystentów sędziego w stosunku do limitu etatów asystenckich w XIV Wydziale Cywilnym.

Przyczynami pogarszania się wskaźników spraw kategorii „K” były m.in.: wzrost wpływu spraw „K” w 2022 roku o 3,5%, wysokie przeciętne obciążenie sędziego wpływem spraw „K”, w 2022 roku zmniejszony wskaźnik przydziału spraw „K” u czterech sędziów „liniowych” w III Wydziale Karnym z uwagi na pełnienie dodatkowych funkcji, duży spadek obsady średniookresowej asystentów sędziego w 2022 roku w odniesieniu do 2018 roku w I-instancyjnym pionie karnym oraz likwidacja w Sądzie Okręgowym w Poznaniu XVI Wydziału Karnego z dniem 1 kwietnia 2019 roku zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 marca 2019 roku³¹.

Przyczynami pogarszania się wskaźników spraw kategorii „P” i „U” były m.in.: wzrost wpływu spraw „U” w 2022 roku o 10,5%, wzrost przeciętnego obciążenia sędziego wpływem spraw „U” (według obsady w wersji III) wynoszący 31,0%, rosnąca liczba spraw wymagających uzyskania opinii biegłych sądowych, coraz większe problemy z dostępnością biegłych sądowych, zwłaszcza z zakresu medycyny oraz

³¹ DZ. Urz. MS z 2019 roku, poz. 115

wydłużające się terminy oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłych sądowych, coraz więcej spraw, w których stroną są obywatele innych krajów, także spoza Unii Europejskiej, nieprzebywający w Polsce, co wymusza dokonywanie tłumaczeń przysięgłych dokumentów i doręczeń poza granice kraju, wpływ w 2022 r. 49 kilkuletnich spraw przekazanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie z odwołaniami od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie w związku z obniżeniem wysokości świadczeń emerytalno-rentowych ze względu na służbę na rzecz państwa totalitarnego, zwiększający się stopień skomplikowania spraw, ich obszerność, a także konieczność uzupełnienia materiału dowodowego w sprawach oraz prowadzenie obszernych postępowań dowodowych w sprawach „P”, wymagających przesłuchań dużej liczby świadków oraz niska obsada średniokresowa sędziów, asystentów sędziego i urzędników.

Przyczynami pogarszania się wskaźników spraw kategorii „GC” były m.in.: coraz większe problemy z dostępnością biegłych sądowych, przedłużające się procedowanie w sprawach, w których konieczne jest uzyskanie opinii biegłych sądowych lub instytutów naukowych oraz coraz dłuższe terminy oczekiwania na sporządzenie opinii biegłych sądowych, duży spadek obsady średniokresowej asystentów sędziego a także niewystarczająca liczba etatów referendarskich i asystenckich.

(akta kontroli str. 371-392)

Z analizy rozmieszczenia etatów sędziowskich, referendarskich, asystenckich i urzędniczych w SO w Poznaniu wynika, że średnie obciążenie sędziego ogółem³² oraz wg kategorii spraw C/K/GC/GW³³ w wydziałach I - instancyjnych w 2022 r. uległo zwiększeniu w stosunku do roku 2018, i tak:

- w I wydziale cywilnym wskaźnik obciążenia wzrósł o 22,13% (tj. z 24,4 do 29,8 spraw) w przypadku spraw ogółem i o 33,89% (tj. z 18 do 24,1 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w XII wydziale cywilnym wskaźnik obciążenia wzrósł o 20,5% (tj. z 23,9 do 28,8 spraw) w przypadku spraw ogółem i o 41,76% (tj. z 17 do 24,1 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w XVIII wydziale cywilnym wskaźnik obciążenia wzrósł o 3,44% (tj. z 29,1 do 30,1 spraw) w przypadku spraw ogółem i 15,57% (z 21,2 do 24,5 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w XIII wydziale cywilnym zamiejscowym w Lesznie wskaźnik obciążenia wzrósł o 16,39 % (tj. z 29,9 spraw do 34,8 spraw) w przypadku spraw ogółem i 4,37% (z 22,9 do 23,9 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w XIV wydziale cywilnym zamiejscowym w Pile wskaźnik obciążenia wzrósł o 11,51 % (tj. z 30,4 do 33,9 spraw) w przypadku spraw ogółem i 0,41% (tj. z 24,1 do 24,2 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w III wydziale karnym (który przejął sprawy zlikwidowanego z dniem 1 lipca 2019 r. Wydziału VI karnego) wskaźnik obciążenia wzrósł o 72,20 % (tj. z 24,1 do 41,5 spraw) w przypadku spraw ogółem i 31,03% (tj. z 2,9 do 3,8 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw, z kolei w przypadku spraw „K” odnotowano wzrost na poziomie 11,76%,

³² Średnie obciążenie sędziego i referendarza wg wymiaru orzekania (w miesiącu) [wpływ średniomiesięczny/obsadzone etaty sędziów SO i SR + referendarzy – dl. Nieobecności]

³³ Średnie obciążenie sędziego i referendarza wg wymiaru orzekania (w miesiącu) [wpływ średniomiesięczny/obsadzone etaty sędziów SO i SR + referendarzy – dl. Nieobecności]

- w IX wydziale gospodarczym wskaźnik obciążenia wzrósł o 23,1 % (tj. z 24,2 do 29,8 spraw) w przypadku spraw ogółem, z kolei spadł o 13,5% (z 9,6 do 8,3 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw,
- w XIX wydziale własności intelektualnej wskaźnik obciążenia wzrósł w 2022r. w porównaniu do roku 2020 o 267,2 % (tj. z 25,9 do 49,2 spraw) w przypadku spraw ogółem i 101,05% (tj. z 4,3 do 19,1 spraw) w przypadku poszczególnych kategorii spraw.

(akta kontroli str. 614-649)

Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że przyczyną wzrastającego obciążenia orzeczników w I-instancyjnych pionie cywilnym, karnym i gospodarczym był wzrost wpływu spraw ogółem w tym spraw „C” o 33,3% i „K” o 3,5%. Jednocześnie w pionie tym w 2022 roku obsada średniokresowa sędziów w wersji III uległa zwiększeniu w porównaniu do 2018 roku odpowiednio o 6,4%, 3,0% i 40,1% wobec czego nie stwierdzono innej przyczyny wzrostu obciążenia orzeczników niż wzrost wpływu spraw.

(akta kontroli str. 371-392)

Z analizy spraw kategorii „C” (wydziały cywilne I-instancyjne) przeprowadzonej na podstawie „Wyników statystycznych SO w Poznaniu w porównaniu do Polski”³⁴ wynika, że obciążenie wpływem na sędziego wg obsady wersji III w SO w Poznaniu w latach 2018-2022 kształtowało się na poziomie wyższym niż średnia w Polsce odpowiednio o: 18 w 2018 r., 44,4 w 2019 r., 22,1 w 2020 r. 39,8 w 2021 r. i 28 spraw na sędziego w 2022r. Ponadto, w czterech z pięciu wydziałów cywilnych obciążenie to było wyższe niż średnia w Polsce.

Wskaźnik załatwień spraw średnio na sędziego wg obsady wersji III był, w latach 2018-2022, w SO wyższy niż w Polsce odpowiednio o: 19,9 w 2018 r., 42,1 w 2019 r., 2,9 w 2020r., 4,7 w 2021 r., 10,2 w 2022 r.³⁵, a wskaźnik pozostałości uległ w 2022 r. pogorszeniu w stosunku do lat poprzednich i osiągnął poziom wyższy niż krajowy, tj. kształtował się na poziomie 5,4% zamiast do 5,1%³⁶.

Wskaźnik miesięcznej szybkości postępowań³⁷, tylko w 2022 r. osiągnął wartość wyższą niż wskaźnik ustalony dla Polski, tj. 16,3 w sytuacji gdy dla Polski został ustalony na poziomie 15,4. Z kolei, w latach 2018-2021 wskaźnik ten kształtował się na poziomie niższym niż krajowy.

Wskaźnik opanowania wpływu w latach 2020-2022 osiągnął dla spraw z kategorii „C” w SO w Poznaniu poziom niższy niż wskaźnik krajowy odpowiednio o: 4,9% w 2020 r., 6,8% w 2021 r. i 3,5% w 2022 r.

(akta kontroli str. 355-358, 650-785)

Wiceprezes Sądu wskazał, że na niekorzystne mierniki miała wpływ niska obsada średniokresowa sędziów w wersji III w stosunku do limitu etatów sędziowskich oraz niska obsada średniokresowa sędziów w wersji III w stosunku do limitu etatów sędziowskich a także niska obsada średniokresowa asystentów sędziego w stosunku do limitu etatów asystenckich.

(akta kontroli str. 371-392)

Z „Analizy dot. osiągniętych mierników statystycznych, sytuacji kadrowej oraz skali obciążeń orzeczników w SO w Poznaniu” sporządzonej dla pionu karnego I instancyjnego za lata 2021 i 2022 wynika, że:

³⁴ Analiza została przeprowadzona na podstawie danych z SO w Polsce posiadających podobną lub taką samą strukturę organizacyjną jak SO w Poznaniu (tj. 35 SO w pionie cywilnym, 33 SO w pionie karnym, 47 SO w pionie pracy i ubezp., 7 SO w pionie gospodarczym i 4 SO w pionie własności intelektualnej).

³⁵ Ponadto, poziom załatwień na sędziego według obsady III w SO w Poznaniu, w latach 2021-2022, w przypadku I Wydziału Cywilnego był mniejszy niż średnia krajowa (238,2 w 2021 r. i 246,4 w 2022r.) i wynosił odpowiednio 213,9 i 236,7. Z kolei w pozostałych wydziałach kształtował się na poziomie wyższym niż średnia w Polsce.

³⁶ Wskaźnik pozostałości spraw w latach 2020-2022 był wyższy odpowiednio o: 12,1 w 2020 r., 40,1 w 2021 r. i 61,5 w 2022r.

³⁷ tj. pozostałość/wpływ/12 miesięcy.

- poprawie uległ wskaźnik pozostałości w stosunku do 3-miesięcznego wpływu z 3,2 spraw w 2020 r. do 2,6 w 2022 r.,
- nie zwiększyła się liczba spraw niezakończonych powyżej 3 lat w stosunku do roku 2020,³⁸
- pogorszeniu uległ wskaźnik średniego czasu trwania postępowań, który uległ zwiększeniu z 7,5 w 2021 r. do 7,9 w 2022 r.
- wpływ spraw uległ zwiększeniu o 25,4% w 2021r. w porównaniu do roku 2020³⁹ i o 1,2% w 2022 r. w porównaniu do roku 2021⁴⁰,
- wskaźnik zakończonych spraw uległ poprawie, gdyż liczba spraw zakończonych w 2021 r. była większa o 35,4% niż w roku 2020⁴¹ i o 3,6% w 2022 r.⁴²
- obciążenie wpływem ogółem na sędziego wg obsady w wersji III w SO w Poznaniu w latach 2018-2022 kształtowało się na poziomie wyższym niż średnia w Polsce.

(akta kontroli str. 629-649)

Wiceprezes sądu wskazał, że przyczynami pogorszenia w Sądzie Okręgowym w Poznaniu wskaźnika średniego czasu trwania postępowania w sprawach „K” z 7,5 miesięcy w 2021 roku do 7,9 miesięcy w 2022 roku były: wzrost wpływu spraw „K” w 2022 roku, wysokie obciążenie sędziego wpływem spraw „K” oraz w 2022 roku zmniejszony wskaźnik przydziału spraw „K” u czterech sędziów „liniowych” w III Wydziale Karnym. Z kolei, niekorzystny stopień opanowania wpływu spraw „K” w 2018, 2019 i 2021 roku wynikał z wysokiego parametru obciążenia sędziów wpływem w tej kategorii spraw.

(akta kontroli str. 371-392)

Z „Analizy dot. osiągniętych mierników statystycznych, sytuacji kadrowej oraz skali obciążeń orzeczników w SO w Poznaniu” sporządzonej dla pionu pracy i ubezpieczeń - I instancji za lata 2021 i 2022 wynika, że:

- pogorszeniu uległy w latach 2021 i 2022 mierniki pozostałości spraw „P” i „U” realizowanych w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, nastąpił wzrost pozostałości spraw odpowiednio o 2,0% i 12,1% w porównaniu do roku 2021.,
- w latach 2020-2022 r. nastąpił wzrost spraw niezakończonych powyżej 3 lat, tj. w VII Wydziale w przypadku spraw „P” z 11 do 14, a w przypadku spraw „U” ze 158 do 186, z kolei w VIII Wydziale, w przypadku spraw „P” wskaźnik ten wzrósł z 10 do 20 i w przypadku spraw „U” ze 119 do 278,
- pogorszeniu uległ wskaźnik średniego czasu trwania postępowań, który w przypadku Wydziału VII – sprawy „U” uległ zwiększeniu z 9,2 do 13, a w przypadku Wydziału VIII - sprawy kategorii „P” zwiększył się z 9,3 w 2021 r. do 19 w 2022 r., a spraw kategorii „U” z 11 do 13,6,
- w przypadku spraw kategorii „U” wskaźnik zakończonych spraw uległ pogorszeniu, gdyż liczba spraw zakończonych w 2022 r. była mniejsza niż w roku 2021 o 29,6 % w VII Wydziale i o 16,9% w Wydziale VIII przy jednoczesnym spadku wpływu spraw o 22,1%. W 2021 r. nie został osiągnięty dla spraw kategorii „P” przez VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wskaźnik opanowania wpływu wynoszący 69,7% na poziomie ustalonym w „Planie działalności SO w Poznaniu na 2021 r.” wynoszącym 90,0%. Z kolei, dla spraw kategorii „U” w 2021 i 2022 r. oraz spraw kategorii

³⁸ Było ich 81.

³⁹ Tj. z 468 do 587.

⁴⁰ Tj. z 587 do 598.

⁴¹ Tj. wyniosła 577 w sytuacji gdy w 2020 r. liczba takich spraw wyniosła 426.

⁴² Tj. wyniosła 598, w sytuacji gdy w roku 2021 r. liczba takich spraw wyniosła 577.

- „P” realizowanych przez VIII Wydział w 2022r. oraz VII Wydział w latach 2021-2022 wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie wyższym niż ustalony w odpowiednich planach działalności Sądu,
- obciążenie wpływem spraw kategorii „P” na sędziego wg obsady wersji III w SO w Poznaniu w latach 2018-2022 kształtowało się na poziomie niższym niż średnia w Polsce,
 - obciążenie wpływem spraw kategorii „U” na sędziego wg obsady wersji III w SO w Poznaniu w latach 2018-2022 kształtowało się na poziomie wyższym niż średnia w Polsce.

(akta kontroli str. 629-649)

Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że przyczynami wykonania ww. wskaźników były m.in. wzrost wpływu spraw „P” w 2022 roku, wzrost przeciętnego obciążenia sędziego wpływem spraw, duży spadek obsady średniookresowej asystentów sędziego w 2022 roku, a także sędziów i referendarzy oraz sytuacja epidemiczna w kraju powodująca nieobecności chorobowe i kwarantanny pracowników sądowych (w tym orzeczników), nieobecności stron postępowania i pełnomocników, co wymusiło konieczność przekładania terminów rozpraw i posiedzeń oraz zmiana kognicji wydziałów pracy i ubezpieczeń społecznych, która uległa zwiększeniu o rozpoznawanie odwołań od decyzji odmawiających przyznania prawa do świadczenia postojowego, prawa do dodatku solidarnościowego oraz prawa do świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

(akta kontroli str. 371-392)

Z „Analizy dot. osiągniętych mierników statystycznych, sytuacji kadrowej oraz skali obciążeń orzeczników w SO w Poznaniu” sporządzonej dla pionu gospodarczego spraw „GC” - I instancja za lata 2021 i 2022 wynika, że :

- pogorszeniu uległ miernik średniego czasu trwania postępowań (w miesiącach), który zwiększył się z 15,7 w 2020 r. do 19,5 w 2022 r.,
- pogorszeniu uległ miernik spraw niezakończonych powyżej 3 lat, który wzrósł z 257 spraw w 2020 r. do 301 spraw w 2022 r.,
- polepszeniu uległy mierniki pozostałości spraw – spadek o 9,7% w 2021 r. (tj. z 1 728 do 1 561) i o 2,1% w 2022 r. (z 1 561 do 1 528),
- pogorszeniu uległ wskaźnik załatwień, gdyż liczba załatwionych spraw w 2022 r. wyniosła 1 169, w sytuacji gdy w 2021 r. wynosiła 1 249.
- obciążenie wpływem na sędziego wg obsady wersji III w SO w Poznaniu w latach 2021-2022 kształtowało się na poziomie niższym niż średnia w Polsce odpowiednio o: 22,4 i 6,2, w sytuacji gdy w latach 2018-2020 obciążenie sędziów SO w Poznaniu było wyższe niż średnia w kraju⁴³.

(akta kontroli str. 629-649)

Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że na niekorzystne mierniki wpływ miały m.in. następujące czynniki: niska obsada średniookresowa sędziów w wersji III w stosunku do limitu etatów, spadek obsady średniookresowej asystentów sędziego, referendarzy i sędziego, a także obniżony wskaźnik przydziału spraw dwóch sędziów oraz sytuacja epidemiczna w kraju powodująca nieobecności chorobowe i kwarantanny pracowników sądowych (w tym orzeczników), stron postępowania

⁴³ Wskaźnik załatwień spraw średnio na sędziego wg obsady wersji III był, w latach 2018-2022, w SO kształtował się następująco: w 2022r. był wyższy o 2,2 od średniej krajowej, w 2021.r – niższy o 3,5, w 2020 r. wyższy o 18,1, w 2019 r. wyższy o 35,9, i w 2018 r. wyższy o 15,8. Wskaźnik pozostałości spraw kategorii „GC” średnio na sędziego w latach 2021-2022 był niższy niż wskaźnik krajowy odpowiednio o: 36,6 w 2021 r. i 23,5 w 2022r. Z kolei w latach 2018-2020 wyższy od średniej krajowej (odpowiednio o: 17,1; 5 i 11,8). Wskaźnik miesięcznej szybkości postępowań⁴³, w całym okresie objętym kontrolą osiągnął wartość niższą niż wskaźnik ustalony dla Polski, tj. 16,1 w 2022r. na 17,9; 17,3 w 2021 r. na 17,7; 15,8 w 2020r. na 17,5; 13,6 w 2019r. na 15,5 i 13,1 w 2018 r. na 15,2. Wskaźnik opanowania wpływu w 2021 i 2022 r. osiągnął dla spraw z kategorii „GC” w SO w Poznaniu wartość powyżej 100% i powyżej wskaźnika krajowego.

i pełnomocników, co wymusiło konieczność przekładania terminów rozpraw i posiedzeń.

(akta kontroli str. 371-392)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu zapewnił funkcjonowanie kontroli zarządczej i wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną podległych sądów. Prawidłowo określał, w zakresie swojej właściwości, cele, mierniki i najważniejsze zadania w planach działalności Sądu oraz w planach działalności na obszarze okręgu, tj. adekwatnie do wymogów wynikających z zasad kaskadowania celów i zadań określanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości. W przypadku identyfikacji problemów lub zagrożeń podejmował działania w celu zapewnienia warunków do sprawnej realizacji zadań podległych sądów, w tym związanych z ich organizacją i obsadą kadrową. Funkcjonujący w latach 2018-2021 miernik realizacji celu Ministra Sprawiedliwości Poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego – określony jako *Średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (obliczany w miesiącach)* ulegał systematycznemu pogorszeniu i w okresie objętym kontrolą w Sądzie Okręgowym zwiększył się z 7,6 miesiąca według stanu na koniec 2018 r. do 9,4 miesiąca na koniec 2021 r. (tj. prawie o 2 miesiące). Z kolei, w przypadku sądów rejonowych zwiększył się z 6,9 miesiąca według stanu na koniec 2018 r. do 8,5 miesiąca na koniec 2021 r. (tj. o 1,6 miesiąca). Systematyczne pogorszenie sprawności postępowań związane było z problemami kadrowymi w sądach (nieobsadzone etaty orzecznicze), wzrostem wpływu spraw, w tym związanych z roszczeniami z umów o kredyt denominowany/indeksowany w walutach obcych, zaś w latach 2020 - 2021 z ograniczeniami związanymi z ogłoszeniem stanu pandemii oraz z absencjami w poszczególnych grupach zawodowych wydziałów orzeczniczych.

Funkcjonujące w Sądzie regulacje dotyczące kontroli zarządczej zawierały odniesienia zarówno do kontroli wewnętrznej jak i zewnętrznej oraz obejmowały procedury zarządzania ryzykiem w kluczowych obszarach działalności sądu, co było zgodne ze standardami kontroli zarządczej dla jednostek sektora finansów publicznych. Prezes Sądu korzystał z dostępnych narzędzi sprawowania nadzoru nad podległymi sądami w postaci lustracji i wizytacji. W okresie objętym kontrolą, Prezes Sądu przeprowadził przewidziane w planach nadzorczych wizytacje wydziałów i pionów orzeczniczych Sądu Okręgowego i sądów rejonowych okręgu poznańskiego pod kątem obsady sędziów, przydziału spraw oraz sprawności i terminowości prowadzonych postępowań. Objęte analizą NIK mierniki poszczególnych kategorii spraw⁴⁴ obrazujące sprawność sądów w wytypowanych do kontroli kategoriach spraw, w latach 2018-2022, kształtowały się niekorzystnie i wskazywały na systematyczne wydłużanie się czasu trwania postępowań oraz na wzrost liczby spraw niezalatwionych, w tym wzrost liczby spraw niezalatwionych przez okres 12 miesięcy, licząc od daty wpływu do sądów.

OBSZAR

2. Organizacja sądów powszechnych i zarządzanie zasobami tych sądów.

2.1. Zgodnie z Zarządzeniem 836/2018 Prezesa Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz Zarządzeniem nr 53/2018 Dyrektora Sądu Okręgowego w Poznaniu z 7 września 2018 r. w sprawie Regulaminu organizacyjnego SO w Poznaniu, w skład Sądu

⁴⁴ W toku kontroli analizie poddano dane zawarte w Informacjach rocznych o działalności sądów działających na obszarze apelacji poznańskiej z lat 2018-2022, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii spraw załatwianych w pierwszej instancji przez sądy rejonowe z okręgu poznańskiego oraz przez sąd okręgowy w kategoriach spraw procesowych: C, K, U, P i GC.

wchodziły: pion cywilny (I i II instancja), pion karny (I, II Instancja i pion penitencjarny), pion pracy i ubezpieczeń społecznych (I i II instancja), pion gospodarczy (I i II instancja) i pion własności intelektualnej (I instancja).

(dowód: akta kontroli nr 5-105)

2.2. Zarządzeniem nr 421/2019 Prezesa SO i zarządzeniem nr 23/2019 Dyrektora SO z 10 maja 2019 r. zlikwidowano XVI Wydział Karny.

Z danych przedstawionych w sprawozdaniach z działalności SO przedkładanych do SA i MS wynika, że w okresie od 2019 r., tj. od dnia likwidacji XVI Wydziału Karnego, do końca 2022 r.:

- w 2022 r. przeciętny czas trwania postępowań karnych zwiększył się o 42%, tj. z 5,56 w 2019 r. do 7,9 w 2022 r.,
- odsetek spraw „K” uprawomocnionych powyżej 12 miesięcy zwiększył się z 6,31% w 2019 r. do 11,69% w 2022 r.,
- liczba spraw „K” niezalążonych powyżej 12 miesięcy zwiększyła się ze 140 spraw w 2019 r. do 187 spraw w 2022 r.

(dowód: akta kontroli nr 793-806, 817-832)

Wiceprezes SO wyjaśnił, że likwidacja XVI Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Poznaniu z dniem 1 kwietnia 2019 roku nastąpiła na podstawie odgórnej decyzji Ministra Sprawiedliwości pomimo negatywnej opinii Prezesa Sądu Okręgowego. Dodał, że pomimo likwidacji tegoż Wydziału, liczba spraw „K” załatwionych przez sędziów Sądu Okręgowego w Poznaniu wzrosła w 2022 roku w porównaniu do 2019 roku o 3% tj. z 581 spraw w 2019 roku do 598 spraw w 2022 roku, a ogólny poziom załatwień spraw karnych (spraw „K”, „Kp”, „Ko” i „Kop”) zwiększył się aż o 12% tj. z 5 734 spraw w 2019 roku do 6 413 spraw w 2022 roku. O 12% wzrosła również liczba spraw karnych, które wpłynęły do tutejszego Sądu, tj. z 5 771 spraw w 2019 roku do 6 468 spraw w 2022 roku. Wskazał również, że Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu dokonał analizy porównawczej aktualnej wówczas sytuacji wydziałów karnych I-instancyjnych do okresu sprzed utworzenia Wydziału XVI Karnego. Dodał, że analiza ta wykazała, że istniały przesłanki funkcjonowania dwóch wydziałów karnych I-instancyjnych.

(dowód: akta kontroli nr 793-806)

Prezes SO wyjaśnił, że efektem zniesienia Wydziału XVI Karnego był wniosek Prezesa SO z 23 kwietnia 2019 r. ws. utworzenia sekcji wykonawczej przy III Wydziale Karnym Sądu, który został pozytywnie zaopiniowany przez Wizytatora ds. karnych oraz Dyrektora SA. W efekcie, Prezes SA zarządzeniem z 28 czerwca 2019 r. utworzył z dniem 1 lipca 2019 r.⁴⁵ wnioskowaną Sekcję.

(dowód: akta kontroli nr 811-812, 833-842, 1584-1594)

2.3. Z dniem 1 lipca 2020 roku zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 29 czerwca 2020 r.⁴⁶ został utworzony Wydział XIX Własności Intelektualnej. Departament Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych, pismem z 19 czerwca 2020 roku poinformował o decyzji Ministra Sprawiedliwości w zakresie przyznania z dniem 1 lipca 2020 roku na potrzeby nowotworzonego wydziału: siedmiu etatów sędziowskich, siedmiu etatów asystenckich, 14 etatów urzędniczych. Zarządzeniem Prezesa SO nr 569/2020 i Zarządzeniem nr 53/2020 Dyrektora SO z 22 lipca 2020 r. utworzono XIX Wydział Własności Intelektualnej. Rozpoznawał on sprawy własności intelektualnej z zakresu ochrony unijnych znaków towarowych i wzorów wspólnotowych z obszaru właściwości sądów okręgowych w Gorzowie

⁴⁵ Zarządzenie nr 13/2019/OA Prezesa SA w Poznaniu z dnia 28 czerwca w sprawie utworzenia sekcji wykonawczej w ramach Wydziału III Karnego SO w Poznaniu.

⁴⁶ DZ. Urz. MS z 2020 roku, poz. 161.

Wielkopolskim, Jeleniej Górze, Kaliszu, Koninie, Legnicy, Łodzi, Poznaniu, Sieradzu, Szczecinie, Świdnicy, we Wrocławiu Zielonej Górze.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, pismem z 30 czerwca 2020 roku Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Poznaniu został poinformowany, że Minister Sprawiedliwości, decyzją z 23 czerwca 2020 roku zmienił ilość przyznaczonych etatów na realizację ustawy z 13 lutego 2020 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw i ostatecznie przydzielił do rozpoznawania spraw własności intelektualnej: pięć etatów sędziowskich, pięć etatów asystenckich i 10 etatów urzędniczych.

(dowód: akta kontroli nr 843-854)

Wiceprezes SO wyjaśnił, że w zakresie obsady sędziowskiej - z uwagi na długotrwałość procedury nominacyjnej - z dniem 1 lipca 2020 roku przeniesiono dwóch sędziów z jednoczesnym powierzeniem funkcji Przewodniczącego Wydziału oraz Z-cy Przewodniczącego Wydziału. W zakresie obsady asystenckiej i urzędniczej - uwzględniono wnioski pracowników i przeniesiono doświadczonych asystentów i urzędników (także na stanowiska funkcyjne). Ponadto, w ramach naboru i przeprowadzonej procedury konkursowej zatrudniono wyłonionych w rekrutacji nowych pracowników (trzech asystentów oraz pięciu urzędników). Na dzień 30 czerwca 2023r. limit etatów w XIX Wydziale Własności Intelektualnej przedstawiał się następująco: cztery etaty sędziowskie, dwa etaty asystenckie i sześć etatów urzędniczych. Ww. sytuacja etatowa była wynikiem przesunięć limitów etatów pomiędzy Wydziałami Sądu Okręgowego, dokonanych w oparciu o analizę obciążenia pracą.

(dowód: akta kontroli nr 793-803)

2.4. Pismem z 9 lipca 2021 r. Prezes SO wystąpił z wnioskiem o utworzenie, z dniem 1 października 2021 r., w każdym z trzech Wydziałów Cywilnych (I, XII i XVII) sekcji do rozpoznawania spraw o roszczenia z umów bankowych denominowanych/indeksowanych do franka szwajcarskiego tzw. frankowych wpływających do SO. Departament Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych 3 września 2021 r. wyraził negatywną opinię w zakresie utworzenia przedmiotowej sekcji.

W związku z koniecznością wsparcia sędziów w I-instancyjnym pionie cywilnym SO, wynikającą z drastycznego wzrostu spraw z ww. zakresu, pismem z dnia 25 lutego 2022 r. Prezes SO złożył do Prezesa SA wnioski o zwiększenie planu finansowego o kwotę 564 755 zł na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń asystentów sędziów. Pismem z 8 marca 2022 r., Prezes SA poinformował, że nie posiada środków finansowych zaplanowanych na ten cel w 2022 r. oraz, że wniosek taki powinien zostać skierowany do Ministra Sprawiedliwości. Pismem z 10 marca 2022 r., Prezes SO wystąpił z wnioskiem o zgodę na wdrożenie czasowego programu naprawczego poprzez zatrudnienie 10 asystentów na okres od kwietnia do grudnia 2022 r. ponad ustalony limit etatowy określony dla SO w Poznaniu. W dniu 19 kwietnia 2022 r. Minister Sprawiedliwości nie wyraził zgody na wprowadzenie wyżej wskazanego programu naprawczego. Decyzjami z 25 kwietnia 2022 r. i 13 czerwca 2022 r. odmówił również przydzielenia dziesięciu dodatkowych etatów asystenta sędziego w SO w Poznaniu.

W wyniku niezapewnienia przez ministra wystarczającej obsady w pionie cywilnym, na co założył się napływ spraw frankowych w tych wydziałach, pogorszeniu uległy wskaźniki pozostałości w stosunku do 3-miesięcznego wpływu wskutek wzrostu pozostałych spraw oraz wydłużył się średni czas trwania postępowań. W konsekwencji, Prezes SO wystąpił 15 czerwca 2023 r. z wnioskiem do Prezesa SA o delegowanie sześciu sędziów do pełnienia obowiązków w SO w Poznaniu od

1 września 2023 r. do 31 sierpnia 2024 r. w celu odciążenia sędziów ww. wydziałów cywilnych (wniosek został rozpatrzony pozytywnie). Ponadto, Prezes SO ogłosił, w latach 2021-2023, 15 konkursów na delegowanie do pełnienia obowiązków sędziego w SO w Poznaniu. Pomimo jednak wyłonienia kandydatów w dwóch przypadkach (w 2021 r.), MS nie wyraził zgody na delegowanie wskazanych sędziów. Dopiero w 2022 r. (1 osoba) i w 2023 r. (dwie osoby) wydał w tym zakresie decyzje pozytywne.

(dowód: akta kontroli nr 855-895, 1446)

Wiceprezes SO wyjaśnił, że od 1 kwietnia 2022 r. do 31 marca 2023 r. zwiększono o 5,0 etatów limity etatów w Wydziałach cywilnych. Dodatkowo z dniem 1 grudnia 2022 r., na okres do 31 grudnia 2023 r., zostało przesuniętych do ww. wydziałów kolejnych 10,5 etatu. Ponadto, Prezes wystosował wnioski do MS o delegacje ministerialne do wydziałów cywilnych I instancyjnych (łącznie trzy wnioski), z czego jeden został rozpatrzony pozytywnie. Dodał również, że w latach 2022-2023 delegowanych zostało do ww. wydziałów czterech sędziów SR, a 20 czerwca 2023 r. wystosował również wniosek do Prezesa SA o delegowanie sześciu sędziów z SR, który został rozpatrzony pozytywnie. W okresie wrzesień - październik 2023 r. do Prezesa SA zostały ponadto złożone wnioski o okresowe delegowanie łącznie czterech sędziów (do 30 spraw).

(dowód: akta kontroli nr 371-392, 434-439)

2.5. Sąd gromadził dane w zakresie rozkładu terytorialnego spraw wpływających do sądów rejonowych. Prezes SO wyjaśnił, że zgodnie z wytycznymi Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości, sądy rejonowe w okręgu SO w Poznaniu w programie statystycznym AS SAP wypełniają corocznie ankietę z zakresu wpływu spraw do sądów rejonowych z obszaru poszczególnych gmin. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że:

- liczba spraw wpływających do SR w okręgu poznańskim wyniosła w latach 2018-2022 łącznie 1 505 918 spraw (23,05% spraw stanowiły sprawy z 2018 r.), z czego 54,42% stanowiły sprawy karne, 32,02% sprawy cywilne i 13,56% sprawy rodzinne i nieletnich,
- w 2022 r. liczba spraw wpływających do sądów rejonowych zmalała w porównaniu do roku 2018 o 10,4% (tj. 35 947 spraw), przy jednoczesnym spadku wpływu spraw w pionach cywilnych o 18,4% (tj. o 37 592 spraw) i karnych o 4,1% (tj. o 4 271 spraw),
- w 2022 r. liczba spraw wpływających do sądów rejonowych w 2022 r. w pionach rodzinnych i nieletnich wzrosła w porównaniu do roku 2018 o 14,9% (tj. o 5 922 spraw).

(akta kontroli str. 896-900)

2.6. W Sądzie, analizę poziomu zatrudnienia przedstawiały następujące opracowania:

- analiza rozmieszczenia etatów sędziowskich, referendarskich, asystenckich i urzędniczych w SO w Poznaniu w okresie od kwietnia 2018 r. do czerwca 2023 r. (sporządzana za każdy miesiąc) zawierająca m.in. dane dot. orzeczników w tym: obsadzonych etatów, proporcji asystentów do sędziów, liczby wpływających spraw, średniego obciążenia referendarza i sędziego wg wymiaru orzekania i wskaźniki statystyczne (opanowania wpływu spraw i miesięcznej szybkości postępowania), a w przypadku urzędników m.in.: liczby etatów, obsadzonych etatów, proporcje urzędników do orzeczników, liczbę wpływających spraw, sprawy wyznaczone średnio na urzędnika, liczbę odbytych wokand jawnych, liczbę dokumentów i korespondencji oraz wskaźnik załatwienia spraw średnio na urzędnika,

- wyniki statystyczne SO w Poznaniu w porównaniu do Polski za lata 2018-2022 i za I kwartał 2023 r. zawierające dane dot. wpływu spraw, załatwień spraw, pozostałości spraw oraz wskaźniki miesięcznej szybkości postępowania i opanowania wpływu pionów orzeczniczych (I instancji, II instancji i pionu penitencjarnego),
- roczne analizy dot. osiągniętych mierników statystycznych, sytuacji kadrowej oraz skali obciążenia orzeczników w SO w Poznaniu sporządzane od 2021 r. Analizy te zawierają informacje nt. wykonania następujących mierników w poszczególnych pionach wg przydzielonych spraw: 1) stopień opanowania wpływu spraw, 2) wskaźnik pozostałości, 3) pozostałość, 4) sprawy niezalutwione powyżej 3 lat, 5) średni czas trwania postępowań.

Prezes SO wyjaśnił, że ww. analizy sporządzane są na podstawie ustnego polecenia ówczesnego prezesa i kontynuowane podczas kolejnych kadencji prezesów.

(dowód: akta kontroli nr 615-785, 811-813)

Badanie poziomu zatrudnienia w SO w Poznaniu wykazało, że:

- stan zatrudnienia (sędziowie, asesory, referendarze, asystenci sędziego i urzędnicy sądowi) na koniec lat 2018-2022 wynosił odpowiednio: 164,665, 162,438, 164,418, 164,642 i 164,833,
- liczba długotrwale nieobecnych sędziów (bez zastępstw) na koniec 2018-2022 wynosiła odpowiednio: 2, 6, 5, 4, 1 i 2,
- liczba delegowanych poza jednostki sądownictwa na koniec lat 2018-2022 wynosiła odpowiednio: 1 (sędzia – TSUE), 0,1 (urzędnik sądowy), 1 (urzędnik sądowy), 0,5 (urzędnik sądowy), 0,5 (urzędnik sądowy),
- w przypadku osób funkcyjnych w SO w Poznaniu, tj. stanowiska sędziego i referendarza wszystkie przyznane limity zostały w 100% obsadzone⁴⁷,
- w przypadku osób niefunkcyjnych nie wszystkie etaty zostały wypełnione, tj.:
 - 1) w przypadku stanowiska sędziego liczba nieobsadzonych etatów wyniosła: 19 w 2018 r., 21 w 2019 r., 32 w 2020 r., 10 w 2021 i 2022 r. i 12 w 2023 (do 30 czerwca),
 - 2) w przypadku stanowiska asystenta sędziego liczba nieobsadzonych etatów wyniosła: jeden w 2018 r., 2,2 w 2019 r., dwa w 2020 r., jeden w 2021 r., pięć w 2022r. i trzy w 2023 r. (do 30 czerwca),
 - 3) w przypadku stanowiska referendarza liczba nieobsadzonych etatów wyniosła: jeden w 2018 r., z kolei w latach 2019-2023 (do 30 czerwca) były obsadzone dwa etaty w ramach dwóch przyznanych limitów.
- liczba etatów niepracujących, tj. stanowisk wakujących i delegacji do SA oraz TSUE wyniosła:
 - 1) w przypadku stanowisk sędziego: 22 w 2018 i 2019 r., 33 w 2020 r., 11 w 2021 r., 10 w 2021 r. i 12 w 2023 r. (do 30 czerwca),
 - 2) w przypadku stanowiska asystenta sędziego: jeden w 2018 r., 2,2, w 2019 r., dwa w 2020 r., jeden w 2021 r., pięć w 2022 r., i trzy w 2023 r. (do 30 czerwca),
 - 3) w przypadku stanowiska referendarza: jeden w 2018 r.

(dowód: akta kontroli nr 901-904)

Prezes SO wyjaśnił, że zgodnie z wytycznymi Sądu Apelacyjnego dotyczącymi przygotowania planu budżetu - nie można planować więcej etatów niż aktualny stan

⁴⁷ Tj.: w przypadku stanowiska sędziego limit i obsada kształtowały się następująco: 47 w 2018 r., 46 w 2019 r., 27 w 2020 r., 50 w 2021 r., 51 w 2022 r. i 48 na dzień 30 czerwca 2023 r., w przypadku stanowiska referendarza przyznany na lata 2018-2023 limit został w 100 % obsadzony i wyniósł jeden etat.

przyznaczonych etatów na dzień - co do zasady - 31 maja danego roku. Wszelkie potrzeby kadrowe analizowane były na bieżąco i realizowane w trakcie roku poprzez składanie do MS wniosków o przyznanie dodatkowych etatów. Braki kadrowe obliczane są przez Oddział Analiz i Organizacji Pracy w stosunku do wskaźnika krajowego - zgodnie ze wzorami przyjętymi w analizach MS.

Wskazał również, że niedoszacowanie etatowe Sądu, braki kadrowe można rozpatrywać pod kątem nieobsadzonych posiadanych już etatów, które są efektem m.in.:

- długiego oczekiwania na decyzje MS w zakresie pozostawienia na potrzeby Sądu zwalnianych w jednostce etatów (zarówno sędziowskich, referendarskich, asystenckich, jak i urzędniczych i obsługowych),
- bardzo długiej procedury nominacyjnej (od momentu obwieszczenia o wolnym stanowisku) do przesłania przez KRS do Kancelarii Prezydenta RP wniosku o powołanie na stanowisko SSO,
- długiego okresu oczekiwania sędziów na odebranie nominacji (nawet kilkanaście miesięcy).

Prezes SO dodał również, że nie ma on wpływu na niedoetatyzowanie Sądu, w sytuacji gdy jego wnioski nie są uwzględniane przez MS. Wskazał, że na sytuację kadrową negatywny wpływ ma również brak chętnych osób do pracy w sądzie, co jest spowodowane bardzo dużym wzrostem spraw wpływających do Sądu, przepisami prawa, z których wynika konieczność kończenia spraw w sądzie macierzystym przy stuprocentowym wskaźniku przydziału spraw w SO w Poznaniu.

(dowód: akta kontroli nr 811-816)

Prezes Sądu podejmował, w ramach swoich kompetencji, również działania na rzecz zapewnienia obsady kadrowej adekwatnej do potrzeb sądu, tj.:

- występował do Ministra Sprawiedliwości każdorazowo po zwolnieniu etatu sędziowskiego, referendarskiego, asystenta sędziego, kuratorskiego, urzędniczego, innego pracownika z wnioskiem o jego pozostawienie w Sądzie. Do wniosków załączana była analiza etatów⁴⁸,
- występował do Ministra Sprawiedliwości z wnioskami o przydzielenie dodatkowych etatów sędziowskich, referendarskich, asystenckich, urzędniczych i innych pracowników⁴⁹,
- występował do Ministra Sprawiedliwości z wnioskami o delegowanie sędziów,
- występował do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o delegowanie sędziów i referendarzy.

(dowód: akta kontroli nr 1317-1325, 1348-1349, 1512-1519, 1437, 811-816, 1317-1425)

2.7. Prezes sądu monitorował obciążenie referatów sędziów orzekających w sądzie na podstawie analiz sporządzanych przez Oddział ds. Analiz i Organizacji Pracy i podejmował, adekwatne do stwierdzonych problemów, działania na rzecz jego racjonalizacji. Analizy te dotyczyły wskaźników obciążenia pracą sędziów orzekających w Sądzie Okręgowym w Poznaniu, a także zaległości spraw w referatach sędziów i referendarzy tut. Sądu. Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu na ich podstawie podejmował decyzje dotyczące podziału poszczególnych referatów, wstrzymania wpływu przydzielenia spraw (22 zarządzenia Prezesa SO, z czego pięć dot. wstrzymania spraw do III WK, jedno do

⁴⁸ Łącznie 245 wniosków.

⁴⁹ Łącznie 31 wniosków o przydzielenie dodatkowych etatów.

IX WG, jedno wizytatorowi, a pozostałe do wydziałów odwoławczych), zwiększenia/zmniejszenia limitu etatów przydzielonych poszczególnym wydziałom (m.in. 24 zmiany limitów etatów asystentów), przeniesienia sędziów pomiędzy wydziałami (21 przeniesień sędziów).

(dowód: akta kontroli nr 5 -105, 121-124, 147-155, 811-816)

Badanie 23 wniosków, w tym trzech o przyznanie dodatkowych etatów (urzędniczych – dwa wnioski oraz urzędniczych, referendarskich, asystenckich i urzędniczych – jeden wniosek) oraz 20 wniosków o pozostawienie zwalnianego etatu (w tym sześciu wniosków o pozostawienie etatów referendarskich, trzech asystenckich, dziewięciu urzędniczych i dwóch dotyczących innych pracowników sądu) wykazało, że:

- wszystkie wnioski o przyznanie dodatkowych etatów zostały rozpatrzone negatywnie, a czas rozpatrzenia takiego wniosku przez Ministra Sprawiedliwości wyniósł od 23 do 62 dni,
- w przypadku trzech wniosków referendarskich Sąd nie uzyskał informacji zwrotnej od Ministra Sprawiedliwości,
- czas rozpatrzenia wniosków referendarskich, od dnia złożenia wniosku do dnia wydania decyzji przez Ministra Sprawiedliwości wyniósł od 41 do 88 dni, a od dnia złożenia wniosku do dnia poinformowania przez Departament Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych wyniósł od 65 do 150 dni,
- czas rozpatrzenia wniosków asystenckich od dnia złożenia wniosku do dnia wydania decyzji przez Ministra Sprawiedliwości wyniósł od 36 do 42 dni a od dnia złożenia wniosku do dnia poinformowania przez Sąd Apelacyjny od 49 do 92 dni,
- czas rozpatrzenia wniosków urzędniczych od dnia złożenia wniosku do dnia wydania decyzji przez Ministra Sprawiedliwości wyniósł od 36 do 115 dni a od dnia złożenia wniosku do dnia poinformowania przez Sąd Apelacyjny od 54 do 128 dni,
- czas rozpatrzenia wniosków dot. innych pracowników wynosił średnio 53 dni.

(dowód: akta kontroli nr 1169-1346)

W okresie objętym kontrolą, do Ministra Sprawiedliwości zostało złożonych łącznie 31 wniosków o przydzielenie dodatkowych etatów dla SO w Poznaniu (w tym cztery w 2023 r., pięć w 2022r., 13 w 2021 r., trzy w 2020 r. cztery w 2019 r. i dwa w 2018 r.), z czego siedem dotyczyło stanowiska sędziego (pięć zostało rozpatrzonych negatywnie, na jeden nie uzyskano odpowiedzi) a 13 dotyczyło asystenta sędziego (z czego na jeden nie uzyskano odpowiedzi, a 10 zostało rozpatrzonych negatywnie).

Wiceprezes Sądu wyjaśnił m.in., że wnioski podyktowane były potrzebami Sądu, a ich liczba jest konsekwencją m.in. długotrwałości procedury rozpatrywania takich wniosków oraz, że bezprzedmiotowym było zwracanie się z kolejnym wnioskiem, zanim uzyskało się odpowiedź na wcześniejszy.

(dowód: akta kontroli nr 434-439, 1169-1182, 1317-1325)

Badanie sześciu przypadków zwolnienia/opróźnienia stanowiska sędziowskiego, wykazało, że trzy wnioski o z zwalnianego stanowiska zostały złożone do MS jeszcze przed opróżnieniem stanowiska, a trzy w terminie od dwóch do dziewięciu dni od daty zwalnianego stanowiska. Z kolei MS decyzję o przydzieleniu do sądu stanowiska wydał w terminie od 25 do 158 dni od daty złożenia wniosku.

(dowód: akta kontroli nr 1326-1346)

W przypadku trzech sędziów przechodzących w latach 2018-2023 w stan spoczynku z uwagi na osiągnięty wiek, zawiadomienie do Prezesa SA nie zostało skierowane w terminie umożliwiającym wypełnienie przez niego obowiązków wynikających z art. 20a § 2a ustawy z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tj. w terminie 5-miesięcznym poprzedzającym zwolnienie, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli nr 1433-1436)

W latach 2018-2023 Prezes Sądu podejmował działania na rzecz uzyskania czasowego wsparcia kadrowego w ramach delegowania z innych sądów sędziów i referendarzy sądowych. Liczba delegowanych sędziów zmniejszyła się z 24 w 2018 r. do dwóch w 2023 r., z kolei liczba referendarzy wzrosła z jednego w 2020 r. do trzech w 2023 r. Liczba delegowanych sędziów do SO w Poznaniu wyniosła w latach 2018-2023 odpowiednio: 21, 20, 22, 4, 3 i 2, a referendarzy jeden w 2020 r., dwóch w 2021 r., dwóch w 2022 r. i trzech w 2023 r. Z kolei, liczba oddelegowanych sędziów z SO w Poznaniu do TSUE bądź SA wyniosła: trzy w 2018 r., i po jednym w 2019, 2020 i w 2021 r.⁵⁰

Wynagrodzenie oddelegowanych łącznie trzech sędziów do SA i TSUE wypłacone z budżetu Sądu Okręgowego w Poznaniu wyniosło w latach 2018-2022 łącznie 1 169,2 tys. zł.

(dowód: akta kontroli nr 444, 1437-1438)

Badaniem objęto 33 wnioski o delegowanie sędziów (100%) i 16 wniosków o delegowanie referendarzy (100%) złożone do MS w latach 2018-2023 (do 30 czerwca). Stwierdzono, że:

1) w przypadku wniosków referendarskich:

- do Prezesa SA zostało złożonych 16 wniosków o delegowanie referendarzy, z czego jeden został wycofany przez Prezesa SO, jeden został rozpatrzony negatywnie a 14 pozytywnie,
- łącznie cztery osoby zostały oddelegowane do pełnienia obowiązków referendarza sądowego w SO w Poznaniu, w tym jedna osoba trzykrotnie na okres 6 miesięcy w latach 2021-2022, jedna na okres 6 miesięcy w 2023 r., jedna dwukrotnie na okres 6 miesięcy w latach 2022-2023 i jedna siedmiokrotnie na okres 6 miesięcy w okresie od 1 maja 2020 r. do 31 października 2023 r.,
- do każdego wniosku sporządzana była analiza obciążenia orzeczników SO w Poznaniu, a powodem złożenia ww. wniosków było odebranie przez MS etatów sędziowskich i asystenckich, odmowa przyznania dodatkowych etatów referendarskich (brak odpowiedzi na składane wnioski) oraz trudna sytuacja kadrowa występująca w pionie cywilnym i gospodarczym,
- czas rozpatrzenia wniosku przez Prezesa SA od dnia złożenia wniosku do dnia wydania decyzji wynosił od jednego do 26 dni.

2) w przypadku wniosków sędziowskich:

- w okresie objętym kontrolą Prezes SO opublikował 159 ogłoszeń zawierających informacje o zamiarze wystąpienia do MS w sprawie delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w SO w Poznaniu, w wyniku których oddelegowanych zostało (z SR) do pracy w SO w Poznaniu łącznie

⁵⁰ Łącznie oddelegowanych zostało: 24 sędziów wg stanu na 31 grudnia 2018 r. (w tym 21 do SO, jeden do TSUE i dwóch do SA), 21 sędziów wg stanu na 31 grudnia 2019 r. (w tym 20 do SO i jeden do SA), 23 sędziów i jeden referendarz wg stanu na 31 grudnia 2020 r. (w tym: 22 sędziów do SO i jeden do SA i jeden referendarz do SO), pięciu sędziów i dwóch referendarzy wg stanu na 31 grudnia 2021r. (w tym czterech sędziów do SO i jeden do SA oraz dwóch referendarzy do SO), trzech sędziów i dwóch referendarzy wg stanu na 31 grudnia 2022 r. (wszyscy do SO) oraz dwóch sędziów i trzech referendarzy wg stanu na 30 czerwca 2023 r. (wszyscy do SO).

11 sędziów (w tym czterech w 2018 r., jeden w 2019 r., trzech w 2020 r. jeden w 2021 r. i jeden w 2023 r.), a w przypadku 33 sędziów MS wydał decyzję negatywną,

- uzasadnienie każdego z 30 złożonych wniosków skierowanych do MS zawierało zgodę Kolegium SO w Poznaniu na złożenie wniosku do MS wraz z informacją dot. proponowanych kandydatów, jak również wyniki analizy statystycznej i listę zgłoszeń sędziów zainteresowanych delegowaniem do orzekania w SO w Poznaniu,
- czas rozpatrzenia wniosku od daty publikacji ogłoszenia do dnia wydania decyzji wynosił od jednego do czterech miesięcy,
- w latach 2021 - 2022 Prezes SO złożył do Prezesa SA dwa wnioski o delegowanie sędziego w trybie art. 15zszs11.1 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych, na czas określony lub do zakończenia obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, jeśli te nastąpią wcześniej niż 30 czerwca 2022 r. (rozpatrzone pozytywnie),
- w 2023 r. Prezes SO złożył do Prezesa SA w trybie art. 77 § 9 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych wniosek o delegowanie sześciu sędziów do pełnienia obowiązków sędziego w SO w Poznaniu do spraw o roszczenia z umów bankowych denominowanych/indeksowanych do franka szwajcarskiego (rozpatrzone pozytywnie).

Ponadto, w trybie art. 77 § 9 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, Prezes Sądu Apelacyjnego wydał w latach 2018-2023 (do 30 czerwca) łącznie 359 delegacji dla 68 osób, w tym 14 na okres jednego roku i 345 na okres jednego dnia do pełnienia obowiązków sędziego w oddziałach odwoławczych Sądu Okręgowego w Poznaniu.

Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że było to podyktowane potrzebą zapewnienia realnej pomocy wydziałom odwoławczym ze strony sędziów sądów rejonowych w związku ze stale zwiększającym się wpływem spraw, powstałym stanem zaległości, nieobecnością orzeczników np. z powodu długotrwałych zwolnień lekarskich, długotrwałą procedurą nominacyjną i brakiem obsadzenia zwolnionych etatów sędziowskich oraz uzupełnieniem składu orzekającego do trzyosobowego.

(dowód: akta kontroli nr 1348-14321444-1511, 1512-1519, 1520-1556-1580)

2.4. W latach 2018-2023 (do 30 czerwca) sędziowie, referendarze sądowi i asystenci sędziego uczestniczyli w 146 szkoleniach (48 w 2018 r., 47 w 2019 r., siedmiu w 2020 r., 11 w 2021 r., 20 w 2022 r. i 13 w 2023 r.) inicjowanych i realizowanych m.in. przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury (KSSiP) – 89 szkoleń, Sąd Apelacyjny w Poznaniu – 11 szkoleń oraz Ministerstwo Sprawiedliwości Sąd Okręgowy w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Terenowy Komitet Praw Dziecka (łącznie 46 szkoleń).

Wiceprezes SO wyjaśnił, że w Sądzie nie sporządzano planu szkoleń (jako odrębnego dokumentu) na poszczególne lata. Środki na planowane szkolenia inne niż realizowane przez KSSiP, ujmowane były w planie finansowym kontrolowanej jednostki oraz w planie zamówień publicznych. O wszystkich organizowanych przez KSSiP szkoleniach pracownicy Sądu byli informowani poprzez portal wewnętrzny. Dodatkowo informacje o szkoleniach przesyłane były na imienne adresy mailowe pracowników.

(dowód: akta kontroli nr 128, 146, 963-1120)

2.5. Poziom wynagrodzeń w SO w Poznaniu mógł wpływać na brak zainteresowania pracą w tej instytucji, o czym świadczy poziom średniego wynagrodzenia niektórych spośród niżej wymienionych grup zawodowych, w latach 2018-2022:

- w przypadku asystenta sędziego wynosiło: 4 848,56 zł w 2018 r., 5 118,01 zł w 2019 r., 5 926,22 zł w 2020 r., 6 380,89 zł w 2021 r. oraz 6 797,23 zł w 2022 r. i było w latach 2018-2021 wyższe odpowiednio o 15,4%, 13,76%, 24,1% i 23,6% od miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim oraz o 7,1% wyższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2022r.,
- w przypadku referendarza sądowego wynosiło: 14 009,79 zł w 2018 r., 10 643,11 zł w 2019 r., 12 291,48 zł w 2020 r., 11 885,36 zł w 2021 r. oraz 12 151,63 zł w 2022r. i było w latach 2018-2021 wyższe odpowiednio o 238,2%, 136,6%, 157,4% i 130,2% od miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim oraz o 91,5% wyższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2022r.,
- w przypadku urzędników sądowych (z wyłączeniem dyrektora sądu i audytorów) wynosiło: 4 470,15 zł w 2018 r., 4 777,54 zł w 2019 r., 5 563,38 zł w 2020 r., 6 204,35 zł w 2021 r. oraz 6 119,50 zł w 2022r. i było, w latach 2018-2021, wyższe odpowiednio o 6,4%, 6,2%, 16,6% i 20,2% od miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim oraz o 3,6% niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2022r.,
- w przypadku innych pracowników wynosiło: 3 633,34 zł w 2018 r., 3 626,71 zł w 2019 r., 4 495,39 zł w 2020 r., 5 119,39 zł w 2021r. i 4 972,30 zł w 2022 r. i było w latach 2018-2021 niższe odpowiednio o 30,1%, 19,4%, 5,9% i 0,9% od miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim oraz o 21,7% niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2022 r.

(dowód: akta kontroli nr 1121-1154)

W 2022 r., w porównaniu do roku 2018, średnie miesięczne wynagrodzenie w poszczególnych grupach zawodowych kształtowało się następująco:

- w przypadku asystenta sędziego wzrosło o 40,2% przy jednoczesnym spadku zatrudnienia o siedem etatów,
- w przypadku referendarza sądowego zmalało o 13,3% przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia o jeden etat,
- w przypadku urzędników sądowych wzrosło o 36,9% przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia o 12 etatów,
- w przypadku innych pracowników wzrosło o 36,9% przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia o 1,75 etatu.

(dowód: akta kontroli nr 1121-1154)

2.6. Wg stanu na 30 czerwca 2023 r., liczba stałych mediatorów wzrosła w porównaniu do stanu na koniec 2017 r. o 338,6%, tj. ze 101 do 443. Liczba ta z roku na rok ulegała stopniowemu zwiększeniu.

(dowód: akta kontroli nr 1155-1158)

2.7. Koordynator ds. Mediacji w SO w Poznaniu wyjaśnił, że na liście mediatorów wyodrębniono cztery specjalizacje: cywilna, gospodarcza, rodzinna, pracy, przy

czym każdy z mediatorów wskazuje różne specjalizacje. Nie stwierdził braków mediatorów w ramach wyżej wymienionych specjalizacji.

(dowód: akta kontroli nr 1155-1158)

2.8. Prezes SO w Poznaniu zapewnił prowadzenie działań z zakresu upowszechniania alternatywnych metod rozwiązywania sporów (tj. ADR), w tym poprzez organizację spotkań, konferencji, szkoleń, warsztatów i seminariów. Do najważniejszych z nich należało:

- cykliczne zorganizowanie 10 konferencji w ramach Poznańskich Salonów Mediacji⁵¹ (od 2020 r. wspólnie z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu),
- organizowanie szkoleń, seminariów i warsztatów z mediacji dla sędziów i asesorów⁵²,
- organizowanie warsztatów i seminariów dla mediatorów,
- organizowanie szkoleń dla asystentów sędziów,
- zorganizowanie 24 czerwca 2022 r. wspólnie z Centrum Wsparcia Mediacji przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza seminarium Online pt.: Nowa przestrzeń dla mediacji w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym w świetle implementacji dyrektywy (UE) 2019/1023,
- organizowanie regularnych spotkań koordynatora ds. mediacji z mediatorami, na których omawiane są bieżące problemy dotyczące współpracy sądów i mediatorów.

W celu promocji mediacji podejmowano następujące działania:

- w 2018 r. i 2019 r. koordynator ds. mediacji w Sądzie Okręgowym w Poznaniu w sądach rejonowych okręgu poznańskiego przeprowadził spotkania z sędziami, na których przybliżył praktyczne aspekty mediacji i przekazał wzory orzeczeń i zarządzeń dot. mediacji,
- od 2017 r. na wokandach elektronicznych przed salami rozpraw pojawia się kilkusekundowa informacja o mediacji,
- w 2023 r. podjęto starania celem przygotowania pokoju mediacyjnego, w którym będą prowadzone spotkania informacyjne, mediacje oraz negocjacje ugodowe między stronami procesów sądowych,
- w Tygodniach Mediacji w budynku Sądu Okręgowego w Poznaniu organizowane były dyżury mediatorów,
- we współpracy z mediatorami przygotowano dokumenty promujące mediację, takie jak: „8 Dobrych praktyk współpracy sądu z mediatorem”, rekomendacje dotyczące scenariusza posiedzenia przygotowawczego w zakresie skłaniania stron do ugody/mediacji, tzw. monolog sędziego, czyli informację, którą sąd może podczas rozprawy przekazać stronom oraz ulotkę o mediacji, którą można przekazać stronom w trakcie wygłaszania powyższego monologu. Dokumenty te są wykorzystywane przez sądy okręgu poznańskiego przy promocji mediacji.

Ponadto, stosownie do § 30 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁵³

⁵¹ Poznański Salon Mediacji stanowi platformę umożliwiającą cykliczne spotkania wszystkich osób zainteresowanych ideą mediacji oraz jej praktycznym zastosowaniem. Stanowi miejsce wymiany doświadczeń osób praktykujących mediację, tj. sędziów, radców prawnych, adwokatów, przedsiębiorców, osób będących w sporach oraz wszystkich, którzy chcą poznać bliżej mediację i jej procedury.

⁵² Szkolenie poświęcone było takim zagadnieniom jak: mediacja - okiem mediatora, mediacja a sądowe rozstrzygnięcie sporu. Jakie sprawy nadają się do mediacji, jak zachęcać strony i pełnomocników do mediacji, zasady współpracy sędziów i mediatorów, zasadom kierowania przez sądy spraw do mediacji, wyboru mediatora, przyznawania wynagrodzenia, zatwierdzenia ugód.

⁵³ Dz. U. z 2022 r., poz. 2514 ze zm.

w poszczególnych wydziałach, w ramach konkretnych spraw organizowane były spotkania informacyjne prowadzone przez mediatorów stałych.

(dowód: akta kontroli nr 1155-1158)

2.9. Zarządzeniem Nr 73/2021 Prezesa Sądu Okręgowego w Poznaniu z 27 stycznia 2021 roku i Zarządzeniem Nr 4/2021 Dyrektora Sądu Okręgowego w Poznaniu z 27 stycznia 2021 roku w sprawie wdrożenia standardów obsługi interesanta oraz katalogu usług z kartami usług powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług w Sądzie Okręgowym w Poznaniu wprowadzono do stosowania w Sądzie ww. standardy, w szczególności przez pracowników Biura Obsługi Interesanta, Biur Podawczych, Punktu Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego oraz w przypadkach realizowania obsługi interesanta, uczestnictwa w wokandach sekretariatów wydziałów i sekretariatów Opiniodawczych Zespołów Sądowych Specjalistów.

W Sądzie udostępniono interesantom możliwość dokonywania oceny poziomu satysfakcji obsługi interesanta (tzw. ankiety), które dostępne były we wszystkich punktach obsługujących interesantów w formie papierowej. Przedmiotem oceny była jakość pomocy obsługi, zachowanie, cierpliwość i jej poświęcenie przy udzielaniu pomocy, sposób zwracania się do interesantów, precyzyjność udzielania wyjaśnień i odpowiedzi oraz sposób oznakowania budynku. W ankiecie można było zamieścić informacje w zakresie proponowanych zmian, które mogłyby wpłynąć na polepszenie jakości świadczonej obsługi.

(dowód: akta kontroli nr 1159-1168)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W przypadku trzech sędziów przechodzących w latach 2018-2023 w stan spoczynku z uwagi na osiągnięty wiek, zawiadomienie o planowanym zwolnieniu stanowiska nie zostało przez Prezesa SO skierowane do Prezesa SA w terminie umożliwiającym wypełnienie przez tego ostatniego obowiązków wynikających z art. 20a § 2a ustawy z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tj. w terminie 5 miesięcznym poprzedzającym zwolnienie⁵⁴.

Wiceprezes SO wskazał, że w jego ocenie, obowiązek wcześniejszego powiadomienia mógł dotyczyć ww. trzech sędziów, którzy przeszli w stan spoczynku w oparciu o przepisy ustawy z dnia 16 listopada 2016 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw.

(dowód: akta kontroli nr 1433-1436)

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu, w granicach posiadanych uprawnień, monitorował sytuację i podejmował działania w celu zapewnienia warunków do sprawnego realizacji zadań podległych sądom, w tym związanych z ich organizacją i obsadą kadrową. Prowadził w tym celu analizy dotyczące stopnia realizacji celów określanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości w planach działalności dla sądownictwa powszechnego oraz analizy dotyczące m.in. ruchu spraw, obciążenia sędziów i etatyzacji analizując przy tym poziom osiąganych wskaźników dotyczących sprawności postępowań w poszczególnych pionach orzeczniczych i sądach.

Pozytywnie należy ocenić podejmowane przez Prezesa Sądu działania zaradcze mające na celu poprawę sprawności funkcjonowania Sądu oraz sądów rejonowych, pomimo iż nie przyniosły one zamierzonych efektów. Negatywnie na proces wdrażania zmian kadrowych wpłynęły przede wszystkim odmowne decyzje Ministra

⁵⁴ Przepis ten stanowi, że w razie planowanego zwolnienia stanowiska sędziowskiego w sądzie działającym na obszarze danej apelacji przez sędziego, który przechodzi w stan spoczynku po osiągnięciu wymaganego wieku, prezes sądu apelacyjnego, nie później niż na pięć miesięcy przed zwolnieniem stanowiska, zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości.

Sprawiedliwości w zakresie zwiększeń obsady kadrowej oraz długi czas oczekiwania na rozpatrzenie przez Ministra ww. wniosków, który w skrajnym przypadku sięgał aż 115 dni.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań organizacyjnych w celu zapewnienia kierowania do Prezesa SA zawiadomień o planowanym zwolnieniu stanowiska sędziego w terminie umożliwiającym wypełnienie obowiązków wynikających z art. 20a § 2a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 30 listopada 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Dyrektor

Sylwia Zakrzewska
główny specjalista kontroli państwowej

z up. Artur Piglas
p.o. wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis